

AKTUALNO VPRAŠANJE

Predsednikom dveh gorenjskih občinskih odborov smo postavili tole vprašanje: kaj so ObLO podvzeli za evidenco cen na tržišču? In — ali so pri vas pojavi neopravičenega zviševanja cen?

Jakob Eržen, predsednik ObLO Radovljica: »Sklicali smo se s tiskom z vsemi obrtniki, gostinci in trgovci in se ob zelo dobri udeležbi

pogovorili o teh vprašanjih. Neopravičenega zviševanja cen v naši občini ni — znižali pa smo cene kruha tako, da

CENE IN ObLO

je zdaj, mislim, najcenejši na Gorenjskem.«

Jože Nastran, predsednik ObLO Škofja Loka: »Na sestanku z vsemi obrtniki in gostilni-

čarji smo od njih zahtevali cenfke, ki so jih že predložili. ObLO bo izdal odločbe o maksimiranih cenah. Odprto je le še vprašanje cen tistih artiklov, ki jim mora maksimirati cene republika. Neopravičeno so podražili deloma peki, slaščičarji in ena gostilna — vendar so po intervenciji inšpekcije vsi spet znižali cene.«

mm

AKTUALNO VPRAŠANJE

GENERALNA SKUPŠČINA ZDRUŽENIH NARODOV SE BO 31. OKTOBRA SPET SEŠTALA NAJPOMEMBNEJŠA RAZPRAVA BO TOKRAT VPRAŠANJE RAZOROŽITVE.

GLAS GORENJSKE

GLASILO SOCIALISTIČNE ZVEZE DELOVNIH LJUDI ZA GORENJSKO

LETO XL, ST. 82 — CENA DIN 10.—

KRANJ, 24. OKTOBRA 1958

DAN ZDRUŽENIH NARODOV

Dne 24. oktobra 1945. leta je začela veljati Ustanovna listina Združenih narodov. Ta pomembni mednarodni dokument je odraz želja vsega naprednega človeštva, da nikdar več ne bi prišlo do tako krvavega obračunavanja med narodi, kot med drugo svetovno vojsko. Se več! Ustanovna listina ni samo dokument pacifističnih stremeljenj človeštva, marveč tudi izraz težnj malih in gospodarsko manj razvitih držav, ki so deloma med drugo svetovno vojsko deloma pa šele po njej, stopile na pot nacionalne neodvisnosti, da soodločajo pri urejanju vseh bistvenih vprašanj svetovnega sodelovanja in miru, na osnovi enakosti, neodvisnosti in vzajemnega spoštovanja.

Prav to je vneslo večjo stabilnost v novo svetovno organizacijo. Danes se je Organizacija združenih narodov sposobna upreti vsakršni agresiji in je ob zaostrenju blokovskih nasprotij in hladne vojske močan element miru v svetu. Prav zato uživa zaupanje vseh naprednih ljudi, ki vsako leto proslavljajo dan, ko je organizacija pričela z delom.

Mnoga vprašanja, ki so odločilna za udržitve svetovnega miru prav zaradi nezaupanja, ki se je nabralo v preteklosti in ki se danes še poglablja, še niso rešena. Ze na večjih zasedanjih OZN so obravnavali pomoč gospodarsko nerazvitim deželam, načine, kako omejiti oboroževalno tekmo in začeti s postopnim razoroževanjem ter možnosti za vključitev LR Kitajske v Združene narode. Doslej od vseh teh razprav še ni pravih rezultatov. Razveseljivo pa je dejstvo, da iz leta v leto — to je pokazalo tudi letošnje zasedanje — raste število držav, ki spoznavajo, da je samo z rešitvijo teh vprašanj mogoče zagotoviti trajnejši mir in boljše sodelovanje med narodi.

V obdobju, ko se velike, ekonomske razvite države borijo za premoč v svetu, je tudi ekonomska pomoč z njihove strani postala predmet za širjenje blokovske politike in izsiljevanje političnih koncesij. V takih okoliščinah bi bila pomoč preko posebnega organa OZN najprikladnejša in za nerazvite države, ki ne želijo zapraviti svoje samostojnosti, tudi najsprejemljivejša.

Tekmovanje v oboroževanju je privedlo svet v slepo ulico. Edini razumen izhod je razorožitev. Alternativa pa — uničenje človeštva.

Klub univerzalnosti, ki je eno osrednjih načel OZN, je še vedno izven organizacije LR Kitajske. To je nerazumno. Hkrati pa prispeva to dejstvo k nestabilnosti razmer na Daljnem vzhodu. Del krivde za tako stališče nosi seveda LR Kitajska sama, ki poizkuša namesto na miren način, s silo urediti vprašanje svojih ozemelskih zahtev do pribrežnih otokov.

Jugoslavija se je od vsega začetka zavzemala za tako rešitev teh vprašanj, ki bi privedla do popuščanja napetosti, izglajevanja blokovskih nasprotij in nasprotij med razvitimi in nerazvitimi državami.

Problemi zdravstva pred odborniki Okrajnega ljudskega odbora ZAVRŽENI MILIJONI

Lani že skoraj 3 milijarde za zdravljenje - Več preventive - Zdravnika k delovnemu mestu - Nesreče „problem številka ena“ - Vsak prebivalec prizadet za 12.500 dinarjev

V naših kolektivih, oziroma samoupravnih organih, v gospodarskih krogih in v občinskih ljudskih odborih je zadnja leta vedno več govora o velikih izdatkih za zdravstvene potrebe. Iz leta v leto raste število ljudi, ki se zatekajo k zdravnikom, v posvetovalnice in zdravstvene domove v večjih ali manjših potrebah. To je nujna posledica porasta življenjske ravni, zato hkrati rastejo tudi izdatki za to službo. V našem okraju so se v zadnjih treh letih dvigali takole: 1955. leta skupno 141 milijonov dinarjev, 1956. leta 183 milijonov in lani že 257 milijonov. To pomeni povečanje za 116 milijonov dinarjev. Letošnje prvo polletje pa so v ponovnem porastu in zaskrbljujejo delovne kolektive, ki so plačniki teh stroškov.

Ker je to ne le ekonomsko, marveč tudi družbeno vprašanje, se je okrajni ljudski odbor odločil, da posebej razpravlja o teh problemih. Na seji obeh zborov OLO, ki je bila v torek, so skupno z od-

mi, je med drugim povedal, da se je zdravstvena služba na vseh področjih zelo razvila. Pred vojno je bilo v našem okraju le 15 zobarnih, danes še enkrat več (31) in kljub temu se pomanjkanje zo-

opravičljiva, kajti gorenjevaška občina ima najnižji odstotek prebivalstva zavarovanega (31,58 %), kar hkrati kaže industrijsko nerazvito področje. Najvišji odstotek zavarovanih je na Jesenicah (94,6 odstotka), sledi Tržič (84,9 %), Radovljica, Kranj itd.

Prav tako je danes več srednjega medicinskega osebja, večje so zmogljivosti v bolnišnicah in zdravstvenih domovih, v obratnih ambulantah in v drugih zdravstvenih ustanovah. Tudi za gradnje, preureditve in opremo zdravstvenih prostorov je predvideno v teh letih (do 1961. leta) skoraj milijardo dinarjev (924.900.000). Predviden je nov zdravstveni dom na Jesenicah, v Tržiču in njegova dovršitev v Kranju ter gradnja, preurejevanje in opremljanje številnih zdravstvenih postaj, obratnih ambulant,

ljudi, vedno daljša je življenjska doba.

Tri milijarde dinarjev

Na seji OLO je bilo veliko govora o tem, kako bi zmanjšali iz-

datke zdravstvene službe in bi, seveda, zagotovili bolnikom vso potrebno skrb. O tem je bilo slišati iz glavnega poročila, o tem so govorili številni zdravniki in odborniki.

Lani je bilo na bolezenskem dopustu 50.342 zavarovancev, ki so (Nadaljevanje na 4. strani)

Ob združitvi nekaterih občin v kranjskem okraju

Za boljši razvoj

CERKLJANSKA OBČINA NAJ BI SE PRIDRUŽILA KRANJSKI, OBČINA GORENJA VAS PA ŠKOFJI LOKI — KOMUNE, KI ŽIVOTARIJO, BODO S TEM DOBILE MOČNEJŠO GOSPODARSKO OSNOVO

V okviru pridruževanja vseh šibkih občin v naši republiko močnejšim komunam, v katerih bodo imele večje možnosti gospodarskega zaživetja, je najprej predsedstvo Okrajnega odbora Socialistične zveze, potem pa še okrajni plenum SZDL priporočil, naj bi se v našem okraju združile občina Cerklje s Kranjem in Gorenja vas s Škofjo Loko. Zdaj v teh krajih razpravljajo o dobrih in slabih straneh združitve; v razpravah bo vsekakor prevladalo stališče, ki zagovarja združitve, saj so na tej strani močnejši gospodarski in politični argumenti.

Glavni razlogi, ki terjajo združitve šibkejših komun z močnejšimi, so tile: šibke komunne bodo s tem dobile ekonomsko osnovo za boljši razvoj; poslovanje teh komun je bilo dostikrat neurejeno zaradi stalnega pomanjkanja kvalificiranega kadra v občinskih uradih in ustanovah, kar z združitvijo odpade; gospodarsko šibkejša področja so tudi doslej gravitirala k močnejšim središčem, tako v pogledu zaposlovanja v industriji (več kot 600 delavcev iz cerkljanske občine hodi na delo v kranjske tovarne) kot v trgovanju s kmetijskimi pridelki.

Seveda prebivalstvo gospodarsko manj razvitih občin ne more pričakovati, da bodo s priključitvijo k močnejši občini naenkrat rešeni vsi problemi kraja in komunne, s katerimi so se občinski odbori dolga leta borili zaradi pomanjkanja sredstev in z majhnimi uspehi. Z druge strani pa so tudi nerazumljivi nekateri ugovori, ki jih prinašajo zagovorniki sedanjega stanja. Dobro je povedal neki govornik na nedavnem sestanku razširjenega odbora SZDL v Cerkljah: »Izgubili pravzaprav nimamo kaj; izgubili bomo edino «často», da imamo svojo občino. Dobili pa bomo perspektive razvoja, kakršnih nam komunna v sedanjem okviru nikoli ne bi mogla nuditi.«

Strah, da bi n. pr. kranjski občinski odbor po združitvi ne imel razumevanja za potrebe Cerkelj in okolice, je neutemeljen zaradi tega, ker je v kranjskem ObLO zdaj 20 odbornikov iz Kranja in ožje okolice, 20 pa iz širše okolice; se pravi, da bi po združitvi s Cerkljami s še petimi občinskimi možmi iz Cerkelj bili okoliški odborniki v večini. Kmetovalce najbolj zanima, kako bi bilo po novem z davki; davki so v obeh sedanjih občinah, v cerkljanski in kranjski, na isti

višini — le da je notranja razdelitev drugačna: v kranjski občini so za majhen odstotek močnejše obdavčeni ravninski kmetje od hribovskih, v cerkljanski je pa obratno. Kar zadeva poslovanje z uradi, prebivalcem ukinjenih občin ne bo treba dostikrat v novo občinsko središče, saj ostane v sklopu Krajevnega urada matični urad, izdajanje živinskih potnih listov in druge zadeve, ki so prebivalstvu neposredno potrebne.

Torej so taki ugovori odveč, saj so dobre strani združitve neprimerno tehtnejše od ugovorov.

Z združitvijo Gorenje vasi z Loko in Cerkljami s Kranjem bodo sedanje najšibkejše občine v našem okraju dobile močnejšo osnovo za razvoj svojega okoliša. Pred nekaterimi drugimi občinskimi pa ostane še vedno naloga, da s pametno kadrovske politiko in štipendiranjem ter pritegovanjem novih moči uredijo probleme poslovanja svojih uradov in ustanov.

V teh dneh bodo v gorenjevaški in cerkljanski občini zbori volivcev, na katerih bodo razpravljali o združitvah. Dokončno odločitev o tem pa bo sprejela Ljudska skupščina LRS, ki je po zakonu pristojna za to.

M. MIKELN

V ČAKALNICI V ZDRAVSTVENEM DOMU

borniki o vprašanjih zdravstva govorili tudi zdravniki, predstavniki zdravstvenih organizacij in ustanov in drugi.

O zdravnikih in prostorih

V skrajšanem poročilu, v katerem je predsednik Sveta za zdravstvo OLO Lovro Cerar seznanil odbornike z nekaterimi značilnost-

bozdravstvene službe še huje občutili kot prej. Tudi zdravnikov je znatno več. Povprečno pride en zdravnik splošne prakse na 3.588 prebivalcev. Po občinah je seveda stanje dokaj različno. Najbolje je v Tržiču, kjer ima en zdravnik splošne prakse le 2.722 prebivalcev, največ, in sicer 6.000 prebivalcev enega zdravnika, pa je v občini Gorenja vas. Seveda, če upoštevamo, da nezavarovani manj hodijo k zdravniku, je ta razlika delno

lekarn. Bo potem zmogljivost zadostna? Iluzorno bi bilo tako upanje! Potrebe bodo tudi v prihodnje rastle. Zlasti še, ker je predvideno, da se tudi kmečko prebivalstvo zajame v sklop socialnega zavarovanja.

Tak napredek zdravstvene službe je seveda že pokazal svoje uspehe. Vedno manj je nalezljivih bolezni. Letos niti otroške paralize malone ni bilo. Hkrati je vedno manjša umrljivost otrok in mladih

naša kronika

TE DNI PO SVETU

Tajvansko obrambno ministrstvo je objavilo, da so kitajske obalne baterije v ponedeljek popoldne ob 4. uri (po krajevnem času) prekinile premirje in spet začele obstreljevati Kamoj. Pozneje so objavili, da so tajvanske baterije odgovorile na napad.

Jugoslovanski poslanik v Libiji Ilija Topalovski je v ponedeljek izročil libijskemu kralju Idrisu svoja pooblastilna pisma.

Blizu Tunisa so predstavniki Mednarodnega Rdečega križa izročili prvo skupino štirih francoskih ujetnikov v Alžiriji. Hkrati so pri Udži blizu alžirsko-maršške meje vrnilo še 13 francoskih ujetnikov. Predsednik alžirske vlade Ferhat Abas je nedavno napovedal, da bo alžirska vojska izpustila okrog 100 francoskih ujetnikov.

V ponedeljek sta bila ubita dva turška policista, ki sta stražila rudnik bakra pri Kínusi v zahodnem delu Cira. Pripadniki EOKA so zažgali tudi neko gozdarsko postajo pri Kióniji v centralnem delu otoka.

Pred varšavskim vojaškim sodiščem se je v ponedeljek začela obravnava proti nemu največjih vojnih zločincev, bivšemu Hitlerjevemu okrožnemu vodji Erichu Kochu. Koch je med drugim obtožen, da je zakrivil smrt 2.000 Poljakov in 4 milijonov sovjetskih državljanov.

Pri nesreči sovjetskega letala TU-104, ki je letelo iz Pekinga v Moskvo, je bilo ubitih 67 potnikov in 11 letalcev. V letalu je bila razen nekaterih tujih strokovnjakov, ki so se vračali domov, tudi kitajska kulturna delegacija, ki je potovala v Afganistan iz ZAR.

Pučeni krogi pravijo, da novi zakon o šolstvu na Koroškem ne bo dočel, naj bi na južnem Koroškem ostale dvojezične države osnovne šole s poukom v nemščini in slovenščini, kakor so bile ustanovljene z uredb o šolstvu oktobra 1945. Dvojezični pouk zdaj že ukinjajo na podlagi odloka koroškega deželne glavarja, ki je pooblastil okrajne šolske organe, da na podlagi pismenih izjav staršev odjavijo otroke od obveznega pouka v obeh jezikih.

Komisija za atomsko energijo ZDA je objavila, da je na arktičnem področju v SZ ekspodirala nadaljnja relativno močna jedrska bomba. Po 30. septembru je to enajsti poskus v Sovjetski zvezi.

Pekingški radio poroča, da je bila v Pekingu od 8. do 19. oktobra konferenca najvišjih oficirjev kitajske vojske in ljudske milice. Odločili so se za nadaljnje ustanavljanje čim večjega števila novih miličinskih enot in tudi za oborožitev civilnega prebivalstva po državnih ustanovah, tovarnah in šolah.

Spanija je zahtevala od ZDA pomoč za modernizacijo svoje vojske. To zahtovo je zunanjemu ministrstvu postavil španski obrambni minister general Baroso, ki je prednji teden obiskal Washington. Na podlagi sporazuma so ZDA doslej dobavljale Španiji tanke, lahko orožje in letala.

Saharska petrolejska družba je raziskovala v zahodni eriptovski puščavi. Ondod ni odkrila nikakih ležišč nafte. Nafto so iskali štiri leta in pol ter porabili za to 35 milijonov dolarjev.

Francosko vojaško poveljstvo je v sredo objavilo, da se že več dni bijejo srditi boji na področju Velikih Kablov na vzhodu in na odseku južno od Orana v zahodnem delu Alžirije. Po prvih podatkih poveljstva so imeli uporniki samo včeraj 120 mrtvih in ranjenih. O francoskih izgubah poveljstvo kakor običajno ne poroča.

IZDAJA ČP »GORENJSKI TISK« / UREJUJE UREDNIŠKI ODBOR / DIREKTOR IN GLAVNI UREDNIK SLAVKO BEZNIK / ODGOVORNI UREDNIK MILOŠ MIKELN / TELEFON UREDNIŠTVA ŠT. 397 — UPRAVE ŠT. 475 — TEKOČI RAČUN PRI KOMUNALNI BANKI V KRANJU 607-70-1-135 / IZHAVA OB PONI DELJKIH IN PETKIH / LETNA NAROČNINA 600 DINARJEV, MESEČNA NAROČNINA 50 DINARJEV

LJUDJE IN DOGODKI

Ameriške volilne zdrahe

Se 11 dni loči ZDA od delnih parlamentarnih volitev. Ameriški volivci bodo 4. novembra izbrali nove člane predstavnika doma skupaj 436 po številu, tretjino članov senata in 34 guvernerjev zveznih držav. Volilne priprave se razvijajo približno tri mesece, toda verjetno bi republikanski krogi kaj radi podaljšali rok do volitev, kajti javno mnenje prerokuje njihov poraz.

Po čem sklepajo, da se bo večje število volilnih listkov nabralo na strani demokratske stranke? Predvsem ameriški volivci ostro obsojajo toge ameriške odnose z drugimi državami. Ob nedavni ameriški intervenciji v Libanonu, zlasti pa zdaj ob zapleteni formoški aferi, se vodilni ameriški dnevniki niso obotavljali odločno kritizirati ameriška trdovratna stališča in vmešavanje v razmere drugih držav in nalagati odgovornosti za ponovno vzburkanje hladne vojne sedanji politiki ZDA. Vladni krogi, posebej pa predsednik Eisenhower, so hoteli morda za malenkost kreniti v stran od teh obrabljenih kolebnic, toda pomanjkanje odločnosti jih ni privedlo kamor. Samo formoški primer jasno pove, kje se gibljejo poskusi, da bi še o pravem času zavrlj voz, da ne bi strmoglavili v prepad.

Prva kitajska ponudba za premirje v formoški ožini je sprožila izjave o ameriški pripravljenosti za proučevanje novih možnosti za mirno reševanje spora, toda ob podaljšanju premirja s kitajski strani, ko je bilo povsem očitno, kdo ima napraviti naslednji korak, ameriški vladni krogi niso napravili ničesar.

Améričani imajo tradicionalno navado, da vse izražajo v številkah. Njihov znameniti Galusov institut za raziskovanje javnega mnenja je tudi predvolilno razpoloženje v ZDA prenesel v številke. Toda te niso nič kaj spodbudne za republikance, kajti omenjeni institut je objavil, da je danes 56% ameriških volivcev za demokrate. In še drugi volilni barometer je pokazal isto diagnozo. V državici Maine vedno volijo dva meseca prej kakor v ostalih federalnih enotah Volitve v Maini so 8. septembra prinesle zmago demokratom tako za kandidata za senat kakor tudi za guvernerja. Če upoštevamo dejstvo, da tu že 47 let ni bil izvoljen demokrat, je sedanji volilni rezultat upravičeno prestrašil republikance. Pravijo, da so odvolili sredstva, ki so jih prvotno namenavali vložiti v volilno promaganjo in da so celo predsednik Eisenhoweru naložili mnogo večji program, kakor pa ga je sprva predvideval. Sedanji načrt mu je določil, naj oprostite 26 držav, kar je vsekakor več kakor naporno za človeka z rahlim zdravjem.

Za mir in pomiritev so ameriški volivci izredno občutljivi, zato bi vsaj del njih resnično mrlotubni podvojili zlahka spet obrnili na republikansko stran. Vkljub vsemu na ta vorašanja ne bodo odločila o volilnih rezultatih na novembrskih volitvah Zadnje besedo bodo prve s svojimi neomajnjenimi sredstvi imeli krogi, ki že toliko časa vodilo in oblačilo na ameriških političnih hobzorih — to so eksponirani velikega kapitala in zastopniki monopolov in kartelov.

misleke in zdaj pred volitvami gotovo tehta, kam bo dal svoj glas.

Američani imajo tradicionalno

JELO TURK

kratko, vendar zanimivo

USPELO STROKOVNO PREDAVANJE NA JESENICAH

V sredo zvečer je predaval v zgornji dvorani Kazine na Jesenicah dr. ing. Marincik iz Ljubljane. Zanimiva tema predavanja o problemih jekel za nosilne konstrukcije je privabila blizu sto strokovnjakov jeseniške železarne. Predavanje, ki je bilo strokovno-vzgojnega pomena za bodoči kader, so omogočili tudi dijakom tehnične srednje šole in mojstrske šole, kar je posebno pozdraviti. Dr. ing. Marincikovo predavanje, ki je bilo ilustrirano s številnimi diapozitivi, je organiziralo Društvo inženirjev in tehnikov na Jesenicah. U.

MLADINA V BESNICI SE ZANIMA ZA PROSVETNO DELO

Osnovna organizacija LMS v Besnici je zelo delavna, čeprav za to nima najboljših pogojev. Skupno z aktivom mladih za-

družnikov so pripravili nekaj izletov in poučnih ekskurzij. Mladina pa si želi tudi športnega in kulturnega izživljanja. Nimajo pa športnega objekta in tudi športne organizacije v bivši besniški občini ni. Mladinska organizacija si zdaj prizadeva zgraditi športno igrišče, s čimer bi postavili temelje za ustanovitev športne organizacije. Na tem igrišču pa bo našla mesto tudi šolska mladina, ki je sedaj brez telovadnice in telovadnega igrišča.

Med besniško mladino je zanimanje tudi za prosvetno delo. Na zadnjem skupnem sestanku mladinske organizacije in KUD »Jože Pajler« so se pogovorili o sodelovanju. Letos so začeli z dramatskim tečajem za mladince, ki ga imajo dvakrat tedensko. Obiskuje ga 17 mladincev,

svodi pa ga režiser KUD Besnica Ivan Eržen. Po končanem tečaju bodo mladinci v dvorani gasilskega doma v Besnici uprizorili igro. V dvorani je prostora za 120 ljudi. Z delom na tem področju hoče mladinska organizacija odvrniti mladino od pijančevanja in nezdravega razvedrila. -an

ODLOŽENA CESTNA DELA

Delo pri asfaltiranju ceste Kamnik-Stahovica je bilo po dveh obdelavah z bitumensko maso prekinjeno zaradi pomanjkanja bitumenske smeje. Cesto bodo dokončali spomladi.

KANALIZACIJA V KAMNIKU

V Kamniku so zdaj v toku dela s polaganjem betonskih cevi v dolnjem koncu mesta. Na Perovski cesti polajajo v jarke betonske cevi s premerom 1 m. Ker cesto po končanih delih sproti zasipavajo, upajo, da bo v enem mesecu odprta za promet. Cevi so položili že od tovarne Titan do začetka Titanovih stanovanjskih hiš.

ZBOR REZERVNIH OFICIRJEV V KAMNIKU

Rezervni oficirji kamniške občine so na nedeljskem občnem zboru pregledali delo v preteklem letu, ki je bilo zelo uspešno. Ni jim pa uspelo vzpostaviti tesnejših stikov z rezervnimi podoficirji. V obsežnem programu, ki so ga sestavili za novo leto, imajo tudi to v načrtu. Upajo, da jim bo uspelo.

ŠOFERSKI TEČAJ V BOHINJSKI SREDNJI VASI

Avto-moto društvo Bohinjski letos priredilo že drugi tečaj za voznike motornih vozil. Tokrat se je prijavilo 32 amatérjev in to predvsem iz Zgornje Bohinjske doline. Tečaj je v Bohinjski Srednji vasi. Slušatelji predavanja zelo redno obiskujejo. Tečaj bo predvidoma zaključen v začetku meseca decembra, ko bodo gojenci delali izpite. J.

LOVSKA ZGODBA IZ KAMNIKA

Preteklo nedeljo so kamniški lovci na lovu v Tesnicah zasledili krdečo divjih prašičev. Dva sta padla pod dobro marjenimi strelji. Eden od lovcov je sedel poleg ustreljenega čukunarja, da počaka nov nalet divjačine na stojišče. Takrat pa se je ustreljenič divji prašič »prebudil« in jo ucvrl po bregu navzdol. Presenečeni lovec ni več utegnil ustreliti za urnim beguncem, ki pa je bil težko ranjen in je kasneje poginil. Čez dva dni so ga našli precej daleč od Tesnic. Z.

USTANOVljena JE VODNA SKUPNOST GORENJSKE

V ponedeljek dopoldne je bil v Kranju ustanovljen občni zbor Vodne skupnosti Gorenjske. Ustanovitev je pripravil odbor, ki ga je vodil Sveto Kobal.

Vodna skupnost Gorenjske bo imela okrog 330 članov. Za letos so predvideli 197 milijonov dinarjev dohodkov, pretežni del za potrebe v prihodnjem letu.

Na občnem zboru so določili ključ za določanje višine članskih prispevkov ter razdelitev bremen in koristi skupnosti. Sprejeli so predračun dohodkov in izdatkov ter izvolili upravni in nadzorni odbor. -k

55 MILIJONOV PROMETA V I. POLLETJU

V zbornici ObLO Jesenice je bil v nedeljo dopoldne polletni občni zbor Kmetijske zadruga. Zbora se je udeležilo okrog 100 zadrušnikov ter predstavnik ObLO SZDL. Razen poročila o finančnem stanju zadruga — promet je znašal skoraj 55 milijonov dinarjev, doseženi čisti dohodek pa 1.554.000 dinarjev — ni na zboru nihče poročal o delu KZ. Predsednik Ludvik Noč je prečital nekaj predlogov in sklepov, ki naj bi jih sprejel občni zbor. Temu primerna je bila tudi razprava. Prvi diskutant je našel problem planin in pašništva. Ugotovil je, da so nekatere planine, zlasti Kočna pod Golico, zelo zanemarjene. Upravni odbor je sicer namenil za to planino 2 milijona dinarjev, ki pa sta do danes ostala neizkoriščena. Vaški pašni odbori so bili premalo delovni. Razprava je nadalje pokazala, da je med zadrušniki še vrsta nerazčiščenih vprašanj, zlasti glede perspektivnega razvoja gorenjskega kmetijstva. To hkrati dokazuje, da je upravni odbor zadruga prepustil ta vprašanja slučajnemu razvoju. Zato ni čudno, da so v razpravi prihajali do izraza konzervativni avtorji. Le dobra polovica udeležencev je glasovala za povečanje jeteleza od 500 na 1000 dinarjev, čeprav imajo tak delež že skoraj vse zadruga na Gorenjskem. Sprejeli so tudi nova zadruga pravila. Zadruga bo odkupila tudi stavbo, v kateri sedaj gostuje. Govorili so tudi o pripravah na volitve zadruga sveta in predlagali kandidate. -k

TRŽNI RED V KRANJU

ObLO v Kranju je pred dnevi sprejel poseben odlok o tržnem redu. V osnovi ta dokument ne spreminja sedanjega stanja. Vendar odlok jasneje razmejuje, kaj, kdo in kdaj sme ali ne sme prodajati. Zato so z odlokoma točneje označene oblike prekrškov, proti katerim bo tržna inspekcija zakonito nastopala. Hkrati hoče ta odlok doseči, da se razmere na trgu zboljšajo s sanitarnega, kulturnega in drugih vidikov.

Z OBČNEGA ZBORA KZ PODNART

V nedeljo, 19. oktobra je bil v Podnartu občni zbor Kmetijske zadruga Podnart. Občnega zbora so se udeležili tudi člani KZ Ljubno in Srednja Dobrava. Iz poročil je bilo razvidno, da je imela KZ, ki ima 93 članov s plačanimi deleži, v prvem polletju 28.595.000 din. prometa, 15% več kakor v preteklem letu v istem času. Društveni dohodek v I. polletju je bil 1.126.000 din. Odkup je bil napram lanskemu letu dosežen v prvem polletju že preko 80%. Koloradski hrošč, kljub razširitvi, škode ni napravil, ker so posestniki in zadruga pokropili 22 ha ali 90% krompirišč. Na področju KZ je bilo posajeno v kooperaciji 3,7 ha semenskega krompirja. Na 2,5 ha je bila v kooperaciji posajena v letošnji jeseni italijanska pšenica. Zadruga je preskrbela pridelovalcem prvotratno seme in gnojila, setev in trošenje gnojil je bilo pod strokovnim vodstvom.

V pravici so zadrušniki predvsem kritizirali prepoved naravnega osemenjevanja krav. Zahtevali so, naj ostane na teritoriju KZ Podnart še en bik za navadno osemenjevanje, umetno osemenjevanje pa naj bo po vaseh, da jim ne bo treba voziti krav predaleč. Na koncu so zadrušniki vseh treh zadrug sklenili, da se združijo v eno zadrugo s sedežem v Podnartu. Določili so 42 kandidatov v zadruga svet, od katerih jih bodo 9. novembra izvolili 35. C. R.

obrazi in pojavi

Neurejene misli po Tednu otroka

VZGOJA Z DRUGE PLATI

Otroci se trpajo na vlak. Niti ustavil se še ni dobro in prav noben potnik še ni mogel izstopiti, pa so vrata Zelezniškega voza tako na tesno obkrožena, da si dve ženski in en moški le s težavo utirajo pot skozi gnečo mladega sveta. Pri tem svedea krepko zabavljajo na »nevzgojeno mladino«, na to »mularijo«, ki človeku niti ne privoščii, da bi izstopil, kakor se spodobi. Zunaj tesnega kroga vpije na otroke sprevodnik in jim gyozi s kaznimi. Otroci pa kakor da nič ne slišijo — hrupno se s komolci prerivajo v voz in tam blatasto za praznimi sedeli.

brskal po listju. Precej neumljeno sem ga nadrl, pa se mi je pov postavil po robu.

»Sosedovi Francki pa je mama še sama ukazala, naj skozi pod oreh in pogleda, če jih je kaj na tleht«

vzetimi iz italijanskega, srbskega in nemškega besednjaka. Resnično, kar mogočno je že preklinjal. Od kod jantu to blesteče »znanje«?

Cez teden dni sem slišal govoriti njegovo mater. In prav nič več se nisem

Peljejo se samo 12 km daleč. Ze cel kilometer pred postajo so vsi nagneten pred vrati, menda zato, da bi lahko hitro izstopili. Toda joj — vlak še ne stoji, ko na vseh stopnicah že vse celi roji — ne otrok, popolnoma odraslih ljudi! In taka gneča je pred vrati, da se drobni fantki in deklice kar izgubijo vredi mnogošnih komolcev in sivih dežnih plaščev. Splet jih preslišujejo: »Prekleta mularija, še vsisti se človek ne more zaradi vas!« Ali pa: »Kar počakajte, saj imate časa na prodaj!«

Prav nič ne dvomim, da želi tudi ta mati vzgojiti poštenega človeka za našo socialistično družbo. Samo ...

čutil, od kod jemlje svoje umazane besede in zakaj ga ni pravo nič sram, ko jih vpije na ves glas.

Sineta zem presenetil, ko je pod orebom napeto strmel v tla in z nogami

Da bi bil prepričljivejši je dečko svoje izraze podkrepil s sočnimi kleveticami,

čudil, od kod jemlje svoje umazane besede in zakaj ga ni pravo nič sram, ko jih vpije na ves glas. Počasi homo morali postati pozorni tudi na tako »vzgojno« delo. S.

Gospodarjenje v občini Škofja Loka v prvem polletju 1958

S seje ObLO Jesenice

PRODUKTIVNOST RASTE PREPOČASI Produktivnost dela narašča**Plan zaposlitve nove delovne sile prekoračen za 2,9% - Produktivnost dela se je dvignila le za 1,8%, občinski perspektivni plan pa predvideva letni dvig za 7,8% - Podjetja nimajo izdelanih elaboratov za svoj perspektivni razvoj****vrednostni obseg proizvodnje presežen za 1,8% - Gradbeništvo 18,3% pod planom - Osebnih dohodki narasli za 3,2% - V Železarni za preko 500 delovnih dni zamud**

Iz poročila Sveta za družbeni plan in finance, ki je bilo prečitano na skupni seji obeh zborov ObLO, povzemamo, da se je obseg proizvodnje industrijskih podjetij v primerjavi s prvim polletjem 1957 povečal za 9,5 odstotka. Najbolj se je obseg industrijske proizvodnje povečal v lesno-industrijskem obratu »Gradis«: za 44,5 odstotka. Realizacija so industrijska podjetja, v primerjavi z istim obdobjem lani, povečala za 9,1 odstotka. Plan proizvodnje za prvo polletje 1958 je bil dosežen s 100,5 odstotka, plan realizacije pa s 97 odstokov. Pod planom realizacije sta posebno tovarni »Sešir« in »Odeja« (zaradi sezonske prodaje izdelkov v drugem polletju).

Za povečani obseg proizvodnje je značilno, da je le v majhni meri posledica povečane produktivnosti, pač pa je v glavnem rezultat povečanja števila zaposlenih. Že v prvem polletju so podjetja prekoračila letni plan zaposlitve nove delovne sile za 2,9 odstotka. Produktivnost pa se je dvignila le za 1,8 odstotka, kar kaže, da je produktivnost naraščala veliko počasneje, kakor je predvideno v občinskem perspektivnim planom. Ta namreč predvideva povprečni porast produktivnosti za 7,8 odstotka letno.

Negativen za proizvodnjo je visoki odstotek bolovanj. Ta so se v nekaterih podjetjih povečala celo za 100 odstotkov (najbolj v tistih podjetjih, ki pretežno zaposlujejo žensko delovno silo).

Podjetje »Transturist« je obseg prometnih storitev povečalo v primerjavi s prvim polletjem 1957 za 34,2%. Podjetje je odprlo tri nove proge in nabavilo 4 nove avtomobile. Če bi imelo na razpolago stanovanja, bi lahko rešilo tudi pro-

blem pomanjkanja šoferjev.

Gradbena dejavnost je bila v tem letu zelo živahna. Gradbeno podjetje »Tehnik« je povečalo svoje storitve za 58,4%. Povečane gradbene storitve pa so prav tako kakor v industriji rezultat večjega števila zaposlenih, ne pa povečane storilnosti.

Posebno velik porast realizacije kaže obrtnišvo družbenega sektorja. V primerjavi s prvim polletjem lanskega leta se je realizacija

dvignila za 41,3%. Predvsem se je povečal promet mesarskih podjetij in podjetja »Kroj«, ki se je s konfekcijsko izdelavo oblik lepo uveljavilo na tržišču.

V razpravi so odborniki ugotavljali, da bi bila produktivnost večja, če bi podjetja bolj skrbela za boljše organizacijo dela in za večjo strokovno usposobljenost delovne sile. Svet za gospodarstvo ObLO bi moral stalno spremljati gospodarjenje vsakega podjetja, za kar pa bi moral imeti na razpolago tekoče analize. Mnenja so tudi bili, da bi morali določiti stalne pokazatelje, po katerih bi ugotavljali rentabilnost, ekonomičnost in proizvodnost podjetij, ker si posamezne analize medsebojno nasprotujejo. Poudarili so, da morajo gospodarske organizacije v sodelovanju s Svetom za delo in Svetom za zdravstvo ObLO proučiti vzroke nenehnega naraščanja izpadov učinkovitih ur zaradi bolezni in poškodb. Treba je odločno ukrepati za izboljšanje preventivne službe, zaščitnih sredstev itd. Svet za zdravstvo naj bi tudi proučil predlog, da bi imele obratne ambulante v svojih prostorih bolniške postelje, kjer bi se zdravili bolniki, posebno taki s krajšimi bolezenskimi dopusti.

Velika pomanjkljivost za gospodarjenje gospodarskih organizacij je, da nimajo izdelanih elaboratov za svoj perspektivni razvoj. Zato morajo gospodarske organizacije

poskrbeti za uresničitev te izredno pomembne naloge. Težave pa so v tem, ker številna podjetja nimajo potrebnega strokovnega kadra. Podjetja bi morala več svojih sredstev usmeriti v reševanje težke stanovanjske stiske, v urejanje komunalnih naprav in za povečanje šolskih kapacitet. Zato so sklenili, da bo Zbor proizvajalcev na posebni seji razpravjal o tem vprašanju.

Razpravljali so tudi o stanju trgovine, gostinstva in turizma. Velika ovira za sodoben razvoj trgovine so neprimerni poslovni prostori, še večji problem pa so skladišča. Prav tako trgovine nimajo hladilnih naprav. Zaradi tega se je v letu 1957 pokvarilo blaga za 1.500.000 dinarjev, kar prav gotovo ni malo. Cene prehranskih artiklov so precej stabilne, medtem ko so cene manufakturnemu blagu celo padle od 7 do 12%. Izbira blaga je premajhna, kar odvrača kupce od domačih trgovin. Previsoke pa so cene mesa, saj so celo višje kot na Jesenicah ali v Ljubljani. Ljudski odbor je tudi pooblastil svet za blagovni promet, da podzame potrebne ukrepe zaradi preprečevanja porasta cen v zvezi z zadnjimi ukrepi Zveznega izvršnega sveta.

Kljub zelo dobri turistični sezoni v ostalih krajih na Gorenjskem Škofja Loka ni waprovala, pa čeprav ima vse pogoje za razvoj turizma. Ljudski odbor je ugotovil, da je uspeh izostal predvsem zato, ker ni bilo organa, ki bi se načrtno ukvarjal z organizacijo turizma. Zato je sklenil imenovati poseben organ, ki bo s pomočjo ObLO poskrbel, da bi tudi v tej smeri dosegli napredek.

M. C.

Planirani narodni dohodek je v celoti presežen za 8,6%. Realizacija v prvem polletju letos je za 5,8% višja od doseženega v istem obdobju v letu 1957, kar je ugodno z ozirom na visoko doseženi narodni dohodek v prejšnjem letu. Ti ugodni rezultati so doseženi v Železarni, ki je plan presešla za 9,4%. Doseženi narodni dohodek v prvem polletju je nad letnim povprečjem, saj petletni perspektivni plan predvideva letno povšaranje za 8,1%.

S porastom bruto produkta in narodnega dohodka je opaziti tudi zvišanje osebnih dohodkov delavcev, ki pa so narasli le za 3,2%. V negospodarskih panogah se plače nižajo, predvsem v trgovini in obrti. Ti dve panogi, če upoštevamo nove predpise o delitvi dohod-

ka, ne ustvarjata plač nad tarifnimi postavkami kot pretekla leta.

Povprečno število zaposlenih se je letos v primeri z lanskim letom dvignilo za 130, kar je nižje od povprečja, ki ga predvideva perspektivni plan. Predvsem primanjkuje delovne sile v uslužnostnih obratih, katerim bo sploh treba v prihodnje posvetiti več pozornosti.

Pri približno 600 nameščenih v Železarni znašajo na leto samo zamude 242 ur, kar je skupno 30 delovnih dni, pri 2324 delavcih pa 491 delovnih dni. V enem letu izdajo privatnih dopustnic za 4.093 ur, kar je 500 delovnih dni, razen tega pa še lepo število službenih (službenih v narekovanju). To na povečanje produktivnosti dela brez dvoma ne vpliva pozitivno.

3-ler

S seje zbora proizvajalcev ObLO Kranj

Fluktuacija - resen problem**ŠTEVILO ZAPOSLENIH SE MORA VSKLADITI S PLANIRANIMI KVOTAMI - FLUKTUACIJO DELOVNE SILE JE TREBA OMEJITI NA NAJNIZJE MOŽNO ŠTEVILO - NAJVEČ ENA PLAČA NAD TARIFNI MI POSTAVKAMI**

Na ponedeljki seji Zbora proizvajalcev ObLO Kranj, kamor so bili povabljeni tudi predstavniki vseh gospodarskih organizacij, so razpravljali o nekaterih važnih ukrepih, ki naj bi pripomogli k izboljšanju gospodarjenja v gospodarskih organizacijah. Sprejeli so sklepe, ki jih je sestavila posebna komisija Zbora proizvajalcev za proučitev problemov poslovanja v gospodarstvu.

V naslednjem razdobju morajo gospodarske organizacije vložiti vse napore, da dosežejo planirani obseg proizvodnje po količini in po vrednosti. V kemični in lesni industriji ter projektiranju mora Svet za industrijo ugotoviti vzroke za nisko izpolnitev družbenega plana. Gospodarske organizacije morajo omejiti oziroma odpraviti neproduktivni delovni čas, ki ni zakonito določen. Zlasti je potrebno odpraviti vse vrste neplačanih izostankov, s higiensko-tehničnimi in varnostnimi ukrepi pri delu pa je potrebno znižati izostanke zaradi nezmožnosti za delo, kajti visok odstotek neproduktivnega dela znižuje družbeno produktivnost.

Zelo živahna je bila razprava o

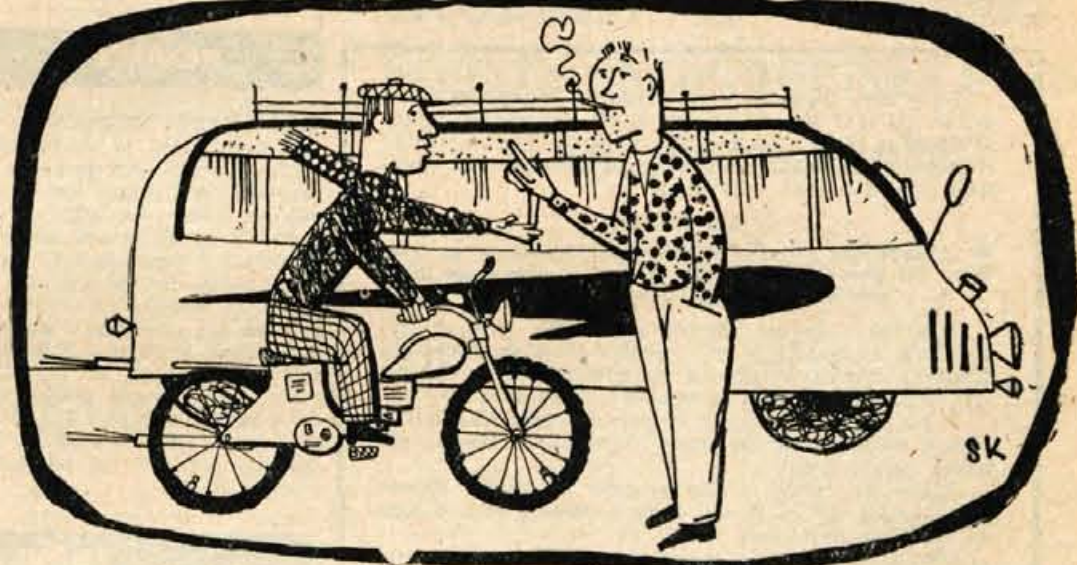
omejevanju naraščanja delovne sile. Analize kažejo, da proizvodnja v podjetjih, kjer delovne sile manjka, raste, ljudje si prizadevajo in iščejo nove notranje rezerve, ki se zdaleka niso vse izkoriščene. Proizvodnost se ne bo povečala z novim zaposlovanjem delovne sile. Posebno pereč problem je fluktuacija, ki jo je treba ostro omejiti. Delavci, ki se stalno selijo iz podjetja v podjetje, nimajo pravega odnosa do delovnega kolektiva in v takem podjetju tudi ne more

gospodarske panoge, kjer delovne sile primanjkuje.

Precej so govorili o izplačevanju osebnih dohodkov nad tarifnimi postavkami. Sprejet je bil sklep, da gospodarske organizacije lahko do konca poslovnega leta izplačujejo osebni dohodek nad tarifnimi postavkami največ v višini enomeščnih osebnih prejemkov po tarifnem pravilniku, če jim to dovoljuje doseženi čisti dohodek in če taka izplačila ne bremenijo sredstev skladov gospodarskih organizacij. Vse gospodarske organizacije, ki nameravajo izplačati več osebnih dohodkov nad tarifnimi postavkami, morajo predložiti Zboru proizvajalcev posebno obrazložitev. Svet za delo je pooblaščen, da bo na osnovi teh podatkov za vsako podjetje posebej določil višino izplačila nad tarifnimi pravilniki.

Govorili so še o povečanju obsega dela po učinku, o produktivnosti, ki se le neznatno povečuje, v nekaterih strokah pa celo pada, o oprostitvi nekaterih trgovskih podjetij plačila obveznosti do skladov zaradi prekomernega izplačevanja osebnih dohodkov v preteklem letu in drugem.

3-ler

»Z Mopedom sem v tovarni kot bi mignil!«
»Jaz pa raje z avtobusom, ki ga plača podjetje...«

NA DNEVNEM REDU V KOMUNAH ZDRAVSTVO

Na svoji zadnji seji so odborniki Občinskega ljudskega odbora Tržič obširno razpravljali o nadpovprečnem izpadu delovnih dni zaradi bolezni delavcev tržiških podjetij. O tem, dokaj perečem vprašanju smo se razgovarjali s predsednikom Sveta za zdravstvo pri ObLO Tržič, Zdenkom Lavičkom.

»V zadnjem času so pogojni zdravstvene službe v Tržiču precej boljši kot so bili nekada. Na območju tržiške občine imamo štiri zdravnike (včasih je bil le eden) in precej novih zdravstvenih uslužbencev. Imamo dispanzer za žene in otroke, zobno in splošno ambulanto, razne posvetovalnice in obratno ambulanto v Bombažni predelnici. Kljub temu pa je vedno več bolnikov in nadpovprečno visok odstotek izpadov delovnih dni je vse bolj pereč problem. Kaj je temu vzrok

ne bi mogel na kratko reči, vsekakor pa jih je precej. V najkrajšem času bo moral Svet za zdravstvo podrobno analizirati vzroke in podvzeti ustrezne sklepe. Za uspešno analizo pa bi bila vsekakor potrebna strokovna komisija, ker sicer ne bo moč dobiti pravih zaključkov. Pri tem zaskrbljuje predvsem dejstvo, da je bolniških izostankov z dela največ v poletnih mesecih: juniju, juliju in avgustu; to je v času, ko je delo na polju. Morda bi bilo tudi v Tržiču koristno ustanoviti stacionarni bolniški oddelek kot so ga na Jesenicah. Takšen oddelek bi bil predvsem koristen za bolnike brez svojcev, ker bi imeli preskrbljeno oskrbo in pa za »namišljene bolnike«, ki bi se jim ne izplačalo brez pravega vzroka leči v posteljo.

Več kot doslej, pa bomo morali

storiti glede preventivne zdravstvene zaštite. Člani delovnih kolektivov sicer imajo redne sistematične preglede, vendar vse kaže, da ti ne zadostujejo. Prav gotovo bo laže reševati zdravstveno vprašanje v Tržiču, ko bomo imeli zdravstveni dom, ki ga predvideva perspektivni plan. Trenutno imamo z novogradnjo še vrsto težav, ki jih bomo morali premostiti. Sedanja zdravstvena služba je v neprimernih prostorih in v večini primerov dokaj provizorična.

FaBo

Zapisnik na rob**ALI JE LMS V PODNARTU RES NEDELAVNA?**

V zadnji številki »Glasa Gorenjske« je neki Z. P. zapisal trditve, da je organizacija LMS v Podnartu »zelo nedelavna«, zlasti pa v zadnjem letu. Dopisnik o dejanskem stanju ni dobro informiran in smo prisiljeni zato odgovoriti, da ta nedelavnost le ni taka, kakor jo hoče prikazati Z. P. Mladina, organizirana v LMS narega kraja, se je namreč prav v zadnjem letu posebno dobro izkazala s sodelovanjem v šabovški sekciji »Svobode«, kjer je pri tekmovanjih v okrajnem merilu do-

-if

OBČNI ZBORI BREZ POBUD

Predsedniku Sveta Svobod in prosvetnih društev OLO Kranj Dušanu Bavdku smo zastavili vprašanje v zvezi z občnimi zbori naših prosvetnih društev.

»Naša prosvetna društva so spet začela z delom, hkrati pa so stopila v obdobje, ko na letnih občnih zbora pregledujejo delo lanske sezone in postavljajo načrte za smotno delo v prihodnji sezoni. Kaj menite o uspešnosti teh občnih zborov?«

»Bojim se, da bi bila moja ocena občnih zborov, če bi jo posplošil, preuranjena in neobjektivna. Pravične se bomo lahko ocenili občne zbere tedaj, ko bo večina prosvetnih društev do obveznosti že opravila. Druga in ne zadnja zapreka je v tem, da mnoga prosvetna društva okrajnega Sveta Svobod in prosvetnih društev o svojih občnih zbora sploh ne obveščajo in končno, vseh občnih zborov se največkrat zaradi oddaljenosti društva ne morem udeležiti. Iz poročil in obiskov nekaterih občnih zborov sem si ustvaril naslednjo sliko: poročila predsednikov Svobod in prosvetnih društev o delu v preteklem obdobju, so navadno zelo dobro sestavljena. Nadrobno razčlenjajo delo posameznih sekcij, opremljena so s številkami, priznavajo in grajajo napake in pomanjkljivosti, ki so zavirale društvena hotenja. Nečesa pa pri teh zbora kljub vsem opozorilom močno pogrešam: premalo je konkretnih načrtov in pobud, ki bi obetali spravi društvena hotenja na boljše pota in ki bi dali našim prosvetnim društvom pravo podobo, za katero se borimo že vsa leta po osvoboditvi. V mislih imam predvsem občni zbor DPD »Svoboda« Kranj center, kjer je bilo sicer precej leporečenja, žal, brez konkretnih pobud. — Na splošno bomo lahko ocenili občne zbere šele tedaj, ko bodo za nami.«

»Ima okrajni SPD v načrtu kakšno posebno nalogo?«

»Vsekakor. Člani Sveta bodo v prihodnjih dneh obiskovali predvsem tiste občine, kjer občinski svetovi SPD še ni in tiste občine, kjer ti svetovi sicer obstajajo, vendar ne delujejo, kot bi to želeli. Od smotrne dela teh občinskih svetov si namreč precej obetamo.«

S.

LETOS PA NE POZABIMO REVVIJE IGRALSKIH SKUPIN V VELENJU!

Ceprav je do vsakoletne revije igralskih skupin Slovenije v Velenju več kot pol leta, ne bo odveč, če na kratko spregovorimo o naslednji reviji, ki bo predvidoma maja prihodnje leto.

Ob zadnji reviji v Velenju smo sicer ugotovili, da po številu nastopajočih igralskih skupin in po izboru dramske literature revija ni razočarala, manj razveseljiva pa je bila ugotovitev, da se festivala ni udeležila niti ena igralska skupina z Gorenjske. Če je bila kvaliteta uprizoritve tista zapreka, ki ji niso bili naši amaterji kos, tedaj se še vedno vprašujemo, čemu se ni udeležilo revije Cufarjevo gledališče z Jesenic, ki mu kvalitativni uprizoritve ne moremo oporekati. Ta vmesna misel naj služi kot spodbuda pred prihodnjo revijo v Velenju.

In kaj obeta revija 1959?

Nastopilo bo 8 do 10 slovenskih igralskih skupin, ki jih bo določila žirija. Vse amaterske igralske skupine, ki žele konkurirati na reviji v Velenju, naj prijavijo Zvezi Svobod in prosvetnih društev Slovenije uprizoritve, ki si jih bo žirija ogledala in marca povabila najboljše skupine na revijo.

Žirija bo pri svoji odločitvi upoštevala dela z napredno vsebino, predvsem iz povojne jugoslovanske in tuje dramatike. Merilo žirije bo vsebinska in umetniška pomembnost dramskega dela ter kvaliteta uprizoritve. Ena in ista igralska skupina lahko konkurira z več uprizoritvami. Revija bo trajala približno teden dni. Igralske skupine, ki bodo nastopale na reviji, bodo dva ali tri dni gostje v Velenju ter si bodo lahko ogledale nekatere predstave in prisostvovali razgovorom o uprizoritvah.

Na predlog velenjske Svobode bo Zveza Svobod in prosvetnih društev Slovenije skušala povabiti na revijo tudi eno izmed inozemskih amaterskih skupin in vsaj eno amatersko igralsko skupino iz sosodnih republik, po vsej verjetnosti iz LR Hrvatske.

Najbolje ocenjena igralska skupina se bo udeležila zveznega festiva amaterskih igralskih skupin na Hvaru. Če bodo dopuščale možnosti in če se bodo prireditelji strinjali, tedaj bosta poslani na Hvar dve slovenski igralski skupini.

Prve priprave na revijo v Velenju precej obetajo. Upajmo, da revija 1959 ne bo šla mimo gorenjskih Svobod in prosvetnih društev tako kot lani.

S.

Taka je gomila potem, ko jo arheologi odpro

Arheološki oddelek škofjeloškega muzeja na delu

ŽELEZNA DOBA na Godeških dobravah

Kaže, da so 10-dnevna izkopavanja arheološke sekcije SAZU v Lubniški jami nad Šk. Loko, kjer so našli pomembne arheološke najdbe iz mlajše kamene dobe, odprla novo stran arheološke kronike škofjeloškega muzeja. Lubniška pobuda je sprožila novo arheološko akcijo na področju škofjeloškega muzeja; lotil se je namreč Godeških dobrav pri Škofji Loki.

Dne 2. oktobra je 4-članska ekipa, ki jo vodi arheolog France Leben, asistent arheološke sekcije SAZU, začela z raziskovanjem grobišča, ki leži na gozdnem področju pri Retečah. Grobišče tvori okrog 30 obsežnih gomil premera 8 do 15 metrov in višine okrog 1,50 m.

Grobišča ne gre jemati kot novo

odkritje. Lokaliteta je bila znana že pred vojno. Tod je že poskusno izkopaval dr. Jože Rant, ustanovitelj škofjeloškega muzeja. Takratna izkopavanja so dala nekaj lepih bronastih zapestnic in več primerkov žarne keramike. Na podlagi teh izkopavanj je bilo moč ugotoviti, da sodi grobišče v železno dobo, nekako v 9. stoletju pred n. št. V bližini grobišča so bili tudi najdeni dobro ohranjeni sledovi ravninske rasebine tamkajšnjega prebivalstva. Nobenega dvoma torej ni, da je grobišče pripadalo tej naselbini.

Tokratna izkopavanja, čeprav so si arheologi od njih precej obetali, niso izpolnila pričakovanj. V prvih dveh gomilah so našli fragmente slikane kulne keramike, kjer prevladuje rdeča barva. Dva keramična objekta bo moč restavrirati.

Kljub temu, da so dosedanja rezultati po kvantiteti zelo borni, je po drugi strani pomembnost najdene keramike bogato poplačala prizadevanja arheologov. Izkopavanja bodo še dni zaključena, spomladi pa se bodo arheologi znova lotili tega mnogo obetajočega grobišča.

S.

Mestni muzej v Kranju po Tednu muzejev

Bogata narodnopisna bera v letošnjem letu

V avgustu se je odpravila skupina etnografov iz Mestnega muzeja v Gorje pri Bledu z nalogo, da prouči ljudsko življenje v tamkajšnji okolici in zbere čimveč razstavnega gradiva, s katerim bi tudi nazorno prikazala svoje delo. 14 dni potikanja po prikupnih vascah je dalo kar lepe rezultate. Izpraševanju o starem načinu gospodarjenja, o planinski paši in njenih pravicah, o noši v prejšnjem stoletju, običajih, o starih receptih za domač ječmen in slinico, ni bilo ne konca ne kraja. Začuden so ljudje zjemajali z glavami: kako neki se ta mladina zanima še za takšno staro šaro, ki prihaja dandanes že v pozabo in ki je kar ni vredno pripovedovati. Zato smo najraje poiskali starejše

opisali in fotografirali.

Kdo bi pozabil vse te prijazne ljudi, ki so si sredi dela vzeli čas, da bi nam ustregli. Kako je pripovedovala Gašperjeva mama o star. »ohceti«, ali Maverjeva Mina, ki je vedela toliko načinov za domače zdravljenje in poznala nešteto zdravilnih zelišč; pa gostoljubni Zvaunikerjevi v Mevkušu, kjer smo se ob Pogačnikovi godbi naučili precej starih napol pozabljenih plesov. Se in še bi lahko naštevati podobne doživljaje in opisovali svoje občute, ko smo se zvečer vračali trudni, a vendar zadovoljni, posebno, če smo imeli koleša naložena z različnimi predmeti.

Po podstrešjih smo zbirali reči, ki so včasih služile za vsakdanjo rabo pri hiši in ki danes kažejo na prejšnjo dobo. Velikokrat smo izvedeli, da so vsi »starinoci« pri pospravljanju zmetali proč, ali pa se jim ponekod ni zdelo vredno, da bi se menili zanje. To ni prav. Zakaj ne bi lastniki stvari, ki so jih predniki spravili ali celo zavrgli, darovali muzeju, kjer bi razstavljene koristile neštetim obiskovalcem, predvsem pa mladini, ki se hodi v muzej tudi učiti.

Iz vsega nabranega gradiva je sedaj urejena razstava v zgornjih prostorih Mestnega muzeja v Kranju. V treh sobah je nad 120 predmetov in 55 fotografij, ki prikazujejo najrazličnejšo ljudsko dejavnost. Pred nami se zvrstijo različne posode iz konca prejšnjega stoletja, izdelane v Ljubnem in Komeni. Nato precej lepo izrezljane preslice, zibelka, različni delni noše, kuhinjske priprave idr. Volovski vpregi »izes-use« se pridružuje različno gospodarsko orodje, plug, brana, sani za samotžno vožnjo sena itd.

Zaradi vzgojnih in poučnih vrednot, ki jih je nudila razstava, si jo je v tednu muzejev ogledalo precejšnje število obiskovalcev.

E. R.

Maroltov oče iz Podhoma pripoveduje

judi, ki so bili počaščeni, če so lahko hvalili »dobre stare čase« in so radi obujali spomine ter pripovedovali o njih. Mi pa smo pridno pisali, saj se pisana beseda dlje uhani in tako marsikateri reč ne uide izgubi. Tudi stare hiše z lesenimi hodniki in kamnitimi veznimi podboji, male lesene kočice z lesenim stropom, »erne kuhne«, starinske kašče, svišli, različne kozolce itd.

Resnična zgodba ANE FRANK

Te dni se je na straneh časopisov po svetu spet pojavilo ime Ane Frank. Ves svet se spominja židovskega dekleta, ki je umrlo med zadnjo vojno v nemškem taborišču — za njo pa je ostal droben zvezek, ki je kasneje dosegel svetovno slavo: »Dnevnik Ane Frank«.

Minilo je štirinajst let, odkar je nemška policija v Holandiji odkrila skrivališče Frankove družine in vse, ki so bili v njem, odpeljala v taborišče. Dnevnik Ane Frank je dobro poznan tudi pri nas — zato objavljamo spomine Viktorja Kuglerja, ki v Dnevniku nastopa pod imenom Kraler in ki je rodbino Frank skrivati pri sebi dve leti.

Toplega sončnega dne v juliju leta 1942 je bilo, ko sem po stari navadi odprl hišo Pempengracht 263 v Amsterdamu, v kateri sta bila pisarna in blagovno skladišče malega uvoznega podjetja za začimbe, ki sem ga vodil za Otona Franka.

Presenečen sem bil, ko sem našel Otona Franka že v pisarni. »Het tydstip is mi gekomen om hier onder te dukken.« (Zdaj je prišel čas, ko se moramo skriti), je rekel.

Prejšnjega dne — tako mi je pripovedoval — so prejeli uradno pisanje. Bilo je povelje za Margot Frank, Anino šestnajstletno sestro, naj se javi na zbirališču za odpravo v Nemčijo. Zdaj je prišel dan, na katerega smo se prav na tistem pripravljali več kot eno leto, medtem ko so se zanke nacistov vedno ožje zadrževale okrog židov na Holandskem.

Rodbina Frank je zbežala iz Nemčije leta 1933, ko je Hitler prevzel oblast. Oton Frank je vedel, kaj to pomeni, ko so preganjanja židov po zasedbi začela tudi v Holandiji. Naš prvi ukrep pa je bil, da sva moji prijatelj in jaz na videz prevzela obe mali

podjetji, ki sta bili last Otona Franka. Obe podjetji, ki sta uvažali prehrabene začimbe in pektin za vkubavanje, sta bili v stari, štirinadstropni hiši v bližini znamenite Westerske cerkve, kjer je pokopan Rembrandt. V hiši je bila pisarna in skladišče.

Hiša je bila zidana tako, da so bili zadnji prostori zgornjih dveh nadstropij oddeljeni od glavnega poslopja s stopniščem, edini dostop k tem prostorom pa smo zakrili s knjižno omaro, ki se je dala vrteti na osi.

Domnevali smo, da morebitnih šumov in ropota, ki bi nastal v skrivališču, podnevi v dokaj glasni in živahni okolici nikakor ne bi mogli slišati. Štirje od Frankovih nameščencev so poznali plan. Razen njih pa so bili zaposleni v podjetju samo še trije delavci, ki o našem tujem predelu niso ničesar vedeli. Večidel so imeli opraviti v prtiličju in bi gotovo ne slišali, kaj se dogaja. Leto in dan smo kopicili tam živila, posteljnino in najnujnejše pohištvo. Nakaznice za nadaljnja živila smo nameravali kupovati na črni borzi.

Tistega jutra so se štirje Fran-

ki zmuznili skozi skrivni vhod v skrivališče, ki jih je imelo skrivati več kot dve leti. Da ne bi vzbudili pozornosti, so oblekli toliko oblek drugo vrh druge, kolikor se je dalo in vzeli v roke samo majhne zavojčke. Ti štirje Franki so bili gospod in gospa Frank in obe njuni hčerki, šestnajstletna Margot in trinajstletna Ana.

Teden nato so prišle k njim še tri osebe: gospod in gospa van Daan s petnajstletnim sinom Petrom. Pozneje pa so odprli vrata še enkrat za begunca Alberta Dussela, zozozdravnika. Tako je bilo končno v skrivališču osem oseb. Samo enemu od njih je bilo namenjeno, da preživi vojno.

Ana Frank je vzela s seboj v skrivališče stvar, ki nas bo gotovo vse preživela. — Bil je to dnevnik, ki ga je nekaj tednov prej prejela kot darilo za svoj trinajsti rojstni dan.

Ana Frank ni lahko opisati, celo nekemu ne, ki jo je tako dobro poznal, kot jaz. Bila je vesela — pa spet zamišljena, sama zase. Kakor je zapisala v svoj dnevnik, ji niso dali zastojni pridevka: »Mali sveženi protislovi.«

Njen nagajivi pridevek v šoli je bil »gospodična kvak-kvak-kvak«, ker je med poukom rada klepetala. Nekeč je morala za kazen pisati doma nalogo z naslovom »Klepetulja«, kmalu nato pa drugo: »Neozdravljiva klepetulja«. Toda Ana je znala več kot klepetati.

V našem načrtu je bilo tudi dogovorjeno, kako bomo zakrili »izginotje« rodbine Frank z namiljenimi sledmi, iz katerih naj bi se spoznalo, da so bežali iz dežele.

Pismo, ki ga je pisal Oton Frank, je bilo oddano v objemnem kraju. In nekaj tednov prej sem s svojo ženo obiskal Frankove ter večerjal pri njih. Upali smo, da bodo ljudje imeli večerjo za poslovilno pred odhodom Frankovih v tujino.

V dneh njenega bivanja v tajnem predelu hiše je Ana napisala razen svojega dnevnika še vrsto otroških zgodb. »Deklica s cvetličami«, »Pametni palček« in »Medved, ki je odkril svet«, je nekaj naslovov teh zgodb. Izdali so jih po vojni na Nizozemskem pod skupnim imenom: »Weet Je Nog?« (Ali še veš?)

Ana je nagovarjala svoj dnevnik vedno z »Ljuba Kitty« in v nekem zapisku, kmalu potem, ko se je vselila s svojo rodbino v skrivališče, je zapisala, da je sklenila, naj dnevnika nihče ne dobi v roke. Kako se je zmotila!

Na straneh v karton vezane knjižice je registrirala kar se da vestno in občutljivo vse napetosti, obup, male radosti in trenutke strahu, ki jih je preživljala osmoriga zaprtih ljudi. Pripovedovala je o svojih prepričjih, o svojem prvem poljubu (od Petra van Daana, v katerega sta se zaljubili njena sestra in ona), o svojem doraščanju. Ob svojem petnajstem rojstnem dnevu, 13. junija 1944 izve »Ljuba Kitty«, kakšna darila je dobila Ana, predvsem seveda tisto, ki ga je bila najbolj vesela, knjigo »Maria Theresia«, pa še tri roglje polnomastnega sira...

Dva meseca kasneje sem sedel ob polenajstih dopoldne v pisarni, ko so vstopili štirje policisti. Trije so bili Holandci, četrti pa nemški podčastnik, ki jim je povedal, Nacist je bil Avstrijec po imenu Silverthaler.

»Kdo je lastnik te hiše?« je vprašal.

»Ne, ne!« je dejal. »To nas ne zanima. Kdo je tu odgovoren?«

»Jaz,« sem moral priznati. »Dobro! Pojdite z nami, ogledati si hočemo še druge prostore!«

(Nadaljevanje)

družinski pomenki

Štefka ni najboljša

Naša Štefka bo šla študirat, tako lahko se uči, večkrat s ponosom omeni njena mati, kadar pogovor s sosedom nanese na otroke. Komaj že čaka, da bi njena edinka končala gimnazijo in se vpisala na medicino. Na vratih v stanovanje že vidi na svetleči mejenini vgravirano ime: dr. Stefanija Vrečarjeva.

Štefka obiskuje zdaj šele sedmi razred osemletke. Res je nadarjena, toda kar preveč nervozna in v skrbeh za šolsko delo. V šoli ji ne gre več tako dobro kot prejnjata leta. Matematično nalogo je pisala slabo in tudi pri angleščini se ji je zataknilo. Ko je to povedala materi, se je le-ta močno razburila in sledil so očitki, da se ne potrudi dovolj, sicer bi bila lahko še vedno med najboljšimi. Mati jo zaradi tega dan za dnem priganja k učenju, tako da hčerka prostega časa skoraj nima. Štefka gre vsakokrat s strahom v šolo. O prejšnji samozavesti ni več sledu. V šoli ga vedno kaj polomi. Materini očitki v njej samo še povečujejo občutek negotovosti.

»Ne vem, kaj je zadnje čase z vašo hčerko, skoraj v vseh predmetih se je poslabšala,« je dejal razrednik Štefkinu materi na roditeljskem sestanku. »Nervozna je in nič ji ne uspe,« je ugotavljal dalje. Mati mu je seveda zatrjevala, da se hčerka veliko uči, da jo ona nenehno vzpodbuja k delu in da ne more razumeti, da v šoli ne napreduje temu primerno.

Domov se je vrnila slabe volje. »Nisem si mislila, da mi boš delala tako sramoto,« je pozdravila hčerko. »Smrekarjeva in Mejačeva sta vihali nos in se vpričo mene bahali z uspehom njenih hčerk, jaz pa sem ostala brez besed. To sta mi privoščili, da te niso imenovali med najboljšimi!«

»Toda mama, kaj morem jaz za to Bolj ko se učim, bolj me je strah, da ne bom znala.«

»Odslej se boš še več učila. O prijateljicah nočem nič slišati. Če se za šolo ne boš dovolj pripravila podnevi, boš delala še zvečer. Brez

truda se nič ne doseže, jaz pa hočem, da boš zdravnica. Ne bodo se mi smejale sosede, da imam zabito hčerko.«

Takšni in podobni razgovori se med materjo in hčerko večkrat ponavljajo. In posledica: Štefka je iz dneva v dan bolj nervozna, ker ji skrbi uničujejo duševno zdravje.

Dekliška iopica iz raznobarnih ostankov

Za 4- do 5-letno hčerko lahko spletemo toplo iopico iz ostankov živobarvne volne. Osnovna barva je siva, vzorec gladek. Barve menjamo v naslednjem zaporedju: siva, zelena, bela, siva, bela, rdeča, siva, rumena, bela, rdeča, bela, siva, rumena. Iz vsake spletemo po dve vrsti.

Za levi sprednji del nasujemo 62 pentelj s sivo volno in iglami števil. 2 1/2. Najprej napletemo 4 in pol centimetrom elastičnega vzorca. Nadaljujemo z iglami števil. 3 z gladkim vbodom, sprednjih 12 zank pa pletemo elastično s sivo volno. Za rokav začnemo snemati na višini 18 cm. Najprej 5, nato 3, 2 in 1 zanko. Pri drugem odzvetu začnemo snemati za prednji izrez: na vsake 4 vrste pred elastičnim robom popletemo po dve zanki skupaj 12 krat. Na 31 cm višine snamemo v treh presledkih 27 zank.

Desno stran prednjega dela spletemo simetrično, le da napravimo gumbične 4 pentlje od roba. Prvo gumbično napravimo 2 cm od spodnjega roba, ostale pa so med seboj oddaljene po 5 cm.

Zadnji del začnemo z 90 zankami. Pletemo s sivo volno in z iglami števil. 2 1/2 najprej elastični vzorec. Nadaljujemo gladki vzorec v pisanih barvah z iglami števil. 3 in v prvi vrsti dodamo 10 zank. Na 18 cm višine odzvetamo za rokav postopoma 4, 3, 2 in 1 zanko. Ko spletemo 31 cm visoko, snamemo v treh zaporedjih 24 zank za vsako

Mati jo priganja k učenju v dobri veri, da je tako prav za obe, ne zaveda pa se, da bo imelo njeno ravnanje za deklico lahko še hude posledice. V Štefki je s svojimi očitki že vzbudila manjvrednostni kompleks, zato se v šoli tako hitro zmede in zaradi tega je tudi preobčutljiva.

ramo, ostale pa zaključimo naenkrat.

Za rokav nasujemo 50 zank s sivo volno in iglami števil. 2 1/2. Ko napravimo 5 cm elastičnega vzorca, nadaljujemo s pisano volno in iglami števil. 3 ter v prvi vrsti dodamo 14 zank, na obeh straneh pa 9 x po 1 na vsaka 2 cm. Ko spletemo 24 cm visoko, začnemo odzvetati za okrogline 2 x 2, 13 x 1, 1 x 2 in 2 x 3 pentlje. Potem zaključimo še ostale.

Vse dele moramo lepo zlikati, nato jih sešijemo skupaj, pri čemer pazimo, da se črte ujemajo.

JEDILNIK

KOSILO

Zdrobova juha, mesna omaka, krompirjevi žganci, kompot.

Zdrobova juha: korenček, peteršilj, čebula, zdrob (na osebo 1 žlica), paradižnik, sol, jajca.

Na masti prepražimo nariban korenček in peteršilj, dodamo čebulo in nato še zdrob. Pražimo toliko časa, da čebula in zdrob zaruménita, dodamo žlico paradižnikove meze in zalijemo z vodo. Juho začnemo s soljo in zelenim peteršiljem. Izboljšamo jo s stepenim jajcem.

Mesna omaka: Na masti prepražimo čebulo, dodamo sesekljano meso, korenček in peteršilj ter pokrito dušimo, da se meso zmehča. Dodamo na koščke zrezano slanino, potresemo z moko in prepražimo. Pridenemo česen, paradižnik in papriko ter zalijemo z vodo. Nato začnimo s soljo, poprom lovorjevim listom in muškatinim oreščkom. Omaka naj počasi vre pol ure. Pred serviranjem jo zboljšamo še z žlico kisle smetane.

Krompirjevi žganci: 1 kg krompirja, 25 dkg moke, sol, mast za praženje.

Krompir skuhamo, olupimo in pretlačimo. Toplemu rahlo primešamo sol in moko. Žgance damo na vročo mast in jih rumeno opčemo.

VEČERJA

Rižev narastek, mleko ali kakao.
Rižev narastek: 25 dkg riža, 1 liter mleka, sol, 10 dkg maščobe, 8 dkg sladkorja, limonina lupina, 4 jajca.

1/2 kg jabolčk, 10 dkg sladkorja, cimet (rozine).

Riž skuhamo na mleku, da je na pol mehak, nato ga ohladimo. Maščobo, sladkor in rumenjake pe-nasto umešamo, dodamo limonino lupino, ohlajen riž in beljakov sneg. Vse skupaj rahlo premešamo in damo polovico zmesi v dobro namazan pekač ali skledo za narastke. Potresemo z naribanimi jabolki, sladkorjem in cimetom (rozine) in prelujemo še z drugo polovico. V ne prevroči pečici rumeno zapečemo in serviramo toplo ali ohlajeno.

Gorenjske bodice

△ Za spremembo se nameravam prilepiti na pete tudi tistim (ne vsem), ki morajo skrbeti za prosvetljevanje širokih množic.

Okrajni Svet Svobod in prosvetnih društev je nekako pred mesecem priredil za svoje člane, pa tudi za člane občinskih Svetov Svobod in prosvetnih društev, sedemtedenski seminar, na katerem naj bi se slušatelji seznanili z naloga-mi in delom, ki ga bodo morali poslej opravljati. Seminar se je začel z zadovoljivo udeležbo, saj so snov tolmačili vidnejši politični in kulturni delavci iz Ljubljane. Kot rečeno, spčetka je bil obisk teh predavanj zadovoljiv, kasneje pa je začelo število slušateljev naglo upadati. Seminar bi moralo obiskovati približno 60 slušateljev, vendar se je število skrčilo na 40 in manj. To je bila prva žalostna ugotovitev. Še bolj žalostno je pa to, da so najmarljivejši tisti slušatelji, ki se morajo voziti v Kranj z vlakom in z avtobusi. Kaj pa nekateri člani okrajnega Sveta Svobod in Sveta Svobod ObLO Kranj, ki prebivajo v Kranju? Leti so med obiskovalci seminarja vedno v manjšini. Razmišljal sem o stva-

ri, pa sem prišel do zaključka, da so ti Kranjčani vse učenosti kulturno-prosvetnega dela pojedli z veliko žlico.

△ Menda ne bo prehude zamere, če bom postregel prodajalni čevlje »Peko« v Prešernovi ulici v Kranju s skromnim nasvetom. — Ne bo napač, če bo prodajalka v prihodnje, preden bo zavila kupcu čevlje, dobro pogledala, če sta oba čevlja istih števil. Prod dnevi se je namreč zgodila tale nerodnost. — Neka ženska je v omenjeni trgovini kupila čevlje. Vsa vesela je prihitela domov, dvakrat vesela zato, ker bo odšla v novih čevljih na dopust. Toda jo! Potem ko je čevlje doma pomerila, je pri prvih korakih opazila, da je en čevlj precej ohlapen; za številko večji od drugega. In rezultat tega naku-pa? Uboga ženska, ki se je tako veselila dopusta v novih čevljih, je odšla na letovanje v starih obnošenih škarpin.

△ Je že tako na svetul Vsaka stvar naj služi svojem namenu. Pes — čuvaj naj straži hišo in kar-koli že, lovski pes naj goni divjad

lovcu pred cev, nazaj pinči in osta-la pasja svojati, ki ne opravlja kakšnih posebnih funkcij, pa naj poležava po blazinah in primernih mestih. Čemu to razmišljanje? Ka-ko ne bi razmišljal, ko me je pa v ponedeljek, 20. oktobra popoldne napadla nekakšna pasja mrha. Nič hudega slutec sem se pripeljal z mopedom mimo Doma predilnice v Trzličju. Pes se je zakadil skozi vrata in ni dosti manjkalo, pa bi me bil ugriznil in za nateček še podrl. Sicer se je ta napad precej ne-rodno končal za napadača, kajti za menoj vozeči mopedista ga je kratko in malo povozil. Sicer ne do smrti, vendar dovolj, da bo menda pasjo mrho enkrat za vse-lej minulo hlastati po mopedisti-h in drugih državljanih, ki se neko-liko hitreje premikajo po naših cestah kot navadni zemljani.

△ Z mopedom sem dan kasneje vseeno telebnil. Ko sem zapeljal preko mostu, ki vodi čez Poljansko Soro v Skofji Loki, sem po nesrečnem naključju zapeljal v tisto globoko jamo ob vstopu na most, ki jo Skofjeločani prav go-tovo poznajo. Saj ni bilo konec koncev nič posebnega. Sunek je bil pa vseeno dovolj močan, da me je zaneslo s ceste. Menda bi nekaj grgišč asfalta popolnoma za-doščalo, da luknja sredi cestišča ne bi več stregla po življenju. Vas pozdravlja
Vaš Bodičar!

RAMEN SPOTINE

»ČUDOVIT VZGLED«,

prej ob poti, ki pelje v Zalog. Cerkljani upravičeno negodujejo

Zapisek na rob

SE VEDNO SE NAJDEJO PREKUPČEVALCI

Da se ljudje na podeželju še vedno dajo lahko miselno goljufati na račun raznih prekupčevalcev, ki jim pošteno delo ni najbolj pri srcu, nam dokazujejo zadnji primeri, ko se je po okoliških vaseh Kranja v preteklih dneh pojavljaj nek nepoznan, že priletel možki in prodajal tablete proti gnitju zob za otroke. Za zavojček tablet je zahteval 100 din, v resnici pa stanejo 36 din in jih je moč kupiti po mili volji v neomejenih količinah v vseh lekarnah in pri organizacijah RK. Ta prekupčevalec je dvignil ceno za več kot 100% in na račun nepoučenih ljudi zaslužil lepe denarce. Ljudje so še vedno vajeni raznih prekupčevalcev, misliš, da je njihovo blago boljše in cenejše. Včasih je tudi res cenejše, vendar se je treba zavedati, da tako blago ni vedno iz poštenih rok in da lahko izvira tudi iz tatvin.

Zdravi zobki - zasluga matere

Zdravi in lepi zobje so za otroka velika dragocenost. Na to bi morale misliti matere še pred rojstvom.

V času nosečnosti naj bi vsaka uživala hrano, ki vsebuje mnogo kalcija in fosforja (mleko, sir), vitamina D (ribje olje, ribe; koristno je tudi sončenje), vitamina C (po-

maranč in ostalo sadje, svež paradižnik, peteršilj itd.) in živila, v katerih sta A in B vitamini.

Otroku posvečaj posebno pozornost tedaj, ko dobiva prve zobke. Ne pustite mu, da bi tlačil v usta razne trde predmete, ker si lahko poškoduje dlesni. Najbolje je, če mu ponudite rezino limone ali pomaranče s sladkorjem.

Ko otroku zrastejo zobje, mu čistimo usta s prekuhano krpico, namočeno v raztopini vode in sode bikarbone. Po drugem letu starosti mu lahko umivamo zobe s ščetko. Tedaj ga že navajamo, da si jih bo čistil sam. Kupimo mu majhno ščetko, kozarec in zobno pasto. Otok se bo tega razveselil in se ne bo branil sam čistiti zob.

Mlečni zobje radi gnijejo. Mnenje, da teh ni treba zdraviti, je med ljudmi precej razširjeno. Toda to je napačno. Gnili zobki lahko povzročijo otroku velike neprijetnosti.

Ko je otrok star tri leta, ga peljemo k zobozdravniku vsakih šest mesecev. Tako preprečimo večja obolenja in otroka navadimo na obiske pri zobozdravniku.

Otok bo ohranil zdrave zobe le, če ga bomo pravilno hranili. Predvsem je važno, da mu zvečer ne dajemo jedi, ki s svojim razpadanjem pospešuje gnitje. Namesto bonbonov in keksov mu ponudimo rajše rezino jabolka.

Obrnite se vselej na zobozdravnika, če opazite pri otroku nepravilno rast zob. Kasneje, ko bo imel stalne zobe, bo že prepozno, od 6. do 9. leta pa se da marsikaj popraviti.

MODA

ZA PISARNO!

Topla zimaska obleka iz debelej-šega volnenega blaga. Nekoliko odstopajoč ovrtnik jo napravi še posebno mikavno.

STOJ! splošna nevarnost

Sedma točka Odredbe o cestnem prometu v LR Sloveniji pravi: »Kdor je v vinjenem stanju, ne sme opravljati vprežnih vozil in se tudi ne sme voziti s kolesom. Kršilec 7. točke te Odredbe more

po oesti III. reda proti Podreči na Sorškem polju. Njegova vožnja ni vzbujala posebnega zaupanja. Močno ga je zanašalo z enega roba ceste na drugega. Nič čudnega. Kršilec 7. točke te Odredbe more

no. Na tako kratki razdalji vozila ni bilo moč ustaviti. Nesreča je bila neizbežna. Kolo je zadelo ob ležega kolesarja in ga potiskalo več metrov pred seboj. Pri udarcu je utrpel na srečo le lažje poškodbe na glavi. Le poledeneli cesti se ima ponesrečeni zahvaliti, da ni šlo kolo avtobusa čezenj.

Naša slika prikazuje mesto nesreče potem, ko so ponesrečenca odpeljali v bolnišnico.

Opisani primer ponovno svari pred uživanjem alkohola, ki je povzročil že nesteto težkih, neredko smrtnih prometnih nesreč. Tudi prometna kronika ni posebno spodbudna. Prometni oddelek TNZ Kranj je samo v letošnjem prvem polletju zabeležil 34 prometnih nesreč, ki jim je kumoval alkohol. Res žalostna bilanca!

Ne bilo bi napač, če bi vozniki vprežnih in motornih vozil ter kolesarji upoštevali zgornji prometni znak, čeprav ga ni na naših cestah.

biti kaznovan v upravno-kazenskem postopku z denarno kaznijo do 10.000 dinarjev. Uradni list LRS 31/55.)

Vrhnji odstavek skoraj ne potrebuje komentarja. In vendar ne bo odveč, če si поблиže ogledamo primer kolesarja, ki ni upošteval tega dobromarnernega svarila.

V poznih večernih urah 1. februarja letos se je peljal kolesar

no. Morda bi srečno prispel domov, če cestišče ne bi bilo pole-denelo. Tako pa ga je spodneslo in obležal je sredi ceste. Ta padec še ne bi bil posebno tragičen, ko ne bi ob trčetni na deset pripeljal avtobus. Zaradi goste megle sofer na cesti ležega kolesarja ni pravočasno opazil. Ko je pripeljal v neposredno bližino, nekako na 5 metrov, je bilo prepoz-

Pred kongresom telesne kulture

Telesna vzgoja v šolah - je in ni!

Pouk telesne vzgoje v mnogočem neiačrten - Pereče vprašanje: pomanjkanje telesno-vzgojnih učiteljev - Mladina nima zadostne športno-kulturne vzgoje - Posledice slabe vzgoje so fizični izpadi tekmovalcev na športnih prireditvah in nekulturno navijanje gledalcev

Vprašanje telesne vzgoje v šolah nas spremlja že vrsto let. Prav tako že dlje ugotavljamo, da so šolski učni načrti v odnosu do telesne vzgoje zelo ozki. Vse več je primerov nešportnega ponašanja šoloobvezne mladine. Upravičeno se vprašujemo: »Kaj je s telesno vzgojo v šolah?« Telesna vzgoja, ki jo predvidevajo učni načrti, je marsikje le na papirju; da bi zadostili predpisom, ima tudi v urnikih svoj prostorček; praktično pa lahko trdimo, da telesne vzgoje, predvsem tiste vzgoje, ki naj bi vzgojila slehernega mladega človeka tudi s te strani, v naših šolah ni.

Premalo igrišč in telovadnic - opravičilo?

Ze nekaj let zaključujemo: na-
predek telesne vzgoje ovira po-
manjkanje igrišč, telovadnic in re-
kvizitov. Nápak bi bilo trditi, da

to pomanjkanje ni resna ovira. Vendar: ali smo imeli in imamo možnosti, da bi na telesno vzgojnem področju kljub temu dosegli večje uspehe, kot smo jih? Vsekakor bi jih lahko. Časa za to je bilo precej, le neizkoriščen je ostal!

LEPO SONČNO VREME je bilo. Razredi ene izmed kranjskih osemletk so imeli drug za drugim telesno vzgojo na prostem, na športnem igrišču. Vsem je ura telesne vzgoje minila brez vzgoje in približno enako, čeprav je »poučeval« učitelj — strokovnjak. »Pouk« se je začel z deset minutno zamudo. V tem času so se otroci po mili volji prerivali in podili s kolesi po igrišču. Potem je prišel učitelj in jih postrojil. Dijaki so skupno tekli približno 200 m, nato pa po dva in dva še 60 m. Start je učitelj obravnaval v nekaj sekundah. In končno igra z žogo (ali pa otroške igrice brez žoge) brez učiteljevega nadzorstva. Otroci so se podili za žogo, se kregali, zmerjali, prerivali — učitelj pa je bral časopis. 11 minut pred koncem je učitelj glas-

no zavpil »Mirno! Voljno!« in telesnovzgojne ure je bilo konec. Komentar je odveč!

OBISKALI SMO OSEMLETKO v bližini Kranja, katere ravnatelj nam je o telesni vzgoji na njihovi šoli povedal takole: »Z osnovanjem osemletke smo začeli tudi z rednim poukom telesne vzgoje. (Toda je namreč učni načrt prvič izenačil pomen telesne vzgoje z ostalimi predmeti — op. uredn.) Predmetnega učitelja še danes nimamo. Pomagamo si s profesorjem, ki je še danes aktiven športnik. Z njegovo pomočjo smo v glavnem rešili vprašanje telesne vzgoje v višjih razredih. O telesni vzgoji v nižjih razredih pa skoraj ne moremo govoriti. Novi pedagogi, ki so komaj prišli iz učiteljske šole, nimajo zadostnega znanja o telesni vzgoji in si z njimi doslej ne moremo pomagati. Kljub temu pa moram reči, da je dosežen v telesni vzgoji že precejšen napredek in da je med kmečko mladino za ta predmet precejšnje zanimanje.«

RAZGOVARJALI SMO še z direktorjem dveh strokovnih šol v Kranju. Prvi je šele kratak čas na šoli in pravi takole: »O telesni vzgoji smo doslej še premalo razmišljali. Nimamo strokovnjakov. Priznati moram, da telesna vzgoja na naši šoli ne zadovoljuje. Predavatelj vzame žogo, gre z dijaki — kam, niti ne morem trditi, ker ne vem — in ko je telesnovzgojne ure konec, pridejo spet v razred.«

Drugi pa nam je povedal takole: »Telovadnice nimamo, pa tudi v načrtih ni predvidena. Zato imamo telesno vzgojo v lepih dnevih na prostem, sicer pa v razredu. Dijaki lahko gojijo razne športne panoge: nogomet, odbojko, rokomet in druge. Telesnovzgojne ure, ki jih predpisuje šolski načrt, pa imamo bolj ali manj zato, da zadostimo predpisom. Zato imamo vse telesnovzgojne ure zadnje ure in vprašanje je, če dijakom kaj koristijo. Mislim pa smo že na uvedbo jutranje gimnastike za vso šolo pred pričetkom pouka.«

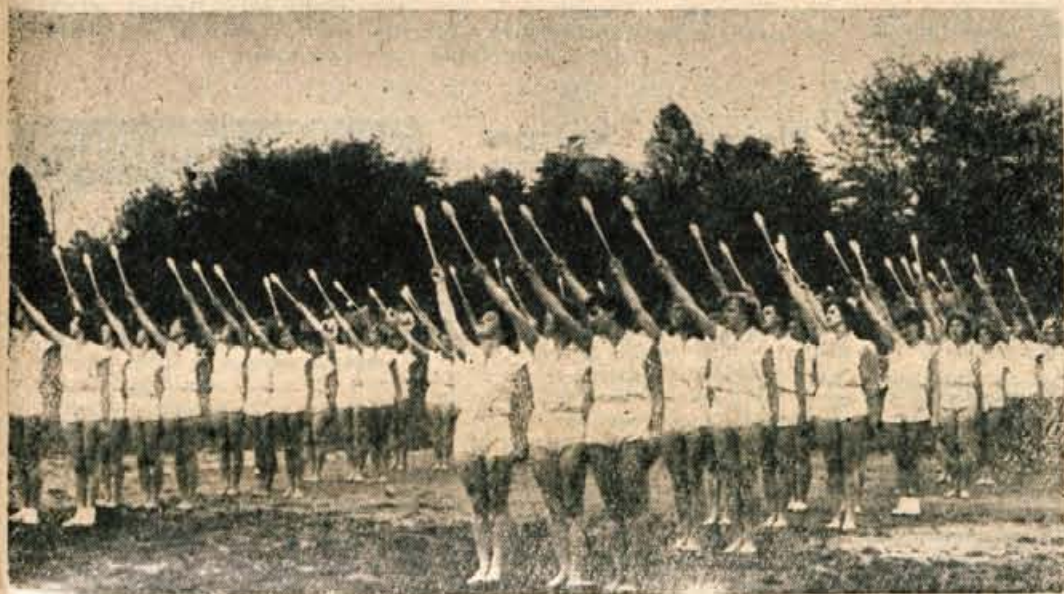
Kakšni so rezultati takšne vzgoje

Vse več je nešportnih izredov na igriščih. Disciplinske komisije športnih organizacij imajo vse več dela. Zadnje tedne skoraj ni dneva, da ne bi brali v časopisih, da so kaznovani ti in ti športniki. V večini primerov gre za mlade ljudi — šoloobvezno mladino.

V nedeljo 19. oktobra sta igrali prvenstveno tekmo rokometni moštvi dveh strokovnih šol iz Kranja. Med gledalci je bilo največ dijakov obeh šol. Najprej so odgovorili živci dijaku prve šole (ker je druga vodila) in je boksnil sodnika v obraz po vseh »kavbojskih zakonih«; ko se je rezultat spremenil, je »zavrlela kri« tekmovalcu druge šole. Tudi ta je poka-

Športni dnevi so se spremenili v izlete

SPORTNI DNEVI so vsekakor velika pridobitev šolskih učnih načrtov. Zal pa so bili doslej v večini primerov le izguba časa in so se izjalovili v šolske izlete! Ni čuda, da so se zato starši že večkrat spraševali, zakaj sploh so športni dnevi. To predvsem še, ko jim otroci povedo, da so bili na tem ali onem vrhu, v tej ali oni koči, da so prišli domov sami, »stovarišica« ali »stovariše« pa je z ostalimi učitelji ostal v koči. S takšnimi športnimi dnevi izgubljam dragoceni čas. Za šolske izlete so predvideni posebni dnevi!

Nadaljnja krepitev gostinstva in turizma - glavna naloga blejske občine

Najboljša povojna sezona

S posvetovanja, ki ga je sklicala SZDL na Bledu - Pomanjkanje skladišča s hladilnimi napravami - Slabosti v trgovini z mesnimi izdelki ter s sadjem in zelenjavo

O rezultatih in pomanjkljivosti letošnje turistične sezone na Bledu v zadnjem času veliko razpravljajo. Turizem, gostinstvo, komunalna ureditev Bleda in okolice, Grajsko kopališče, kanalizacija, vodovod — so problemi, ki so tesno povezani z nadaljnjim razvojem blejskega turizma ter z gospodarskim programom občine Bled, zato skoraj ne mine seja ali posvetovanje, da tudi o teh vprašanjih ne bi razpravljali.

Posvetovanje, ki ga je sklicala SZDL občine Bled, bo vzlic ne posebno dobri udeležbi, marsikaj prispevalo k izboljšanju turistične, gostinske dejavnosti in preskrbe gostov med sezono, saj so navzoči gostinski in turistični delavci opozorili na vrsto pomanjkljivosti, ki so se pojavljale med sezono. Posvetovanje je vodil predsednik občinskega odbora SZDL France Dijak. O stanju turizma ter o nadaljnjih nalogah, o nepravilnostih, ki jih je bilo med sezono moč ugotoviti, pa o ukrepih za izboljšanje, je izčrpno poročal tovariš Janez Strgar.

Občinski odbor SZDL je med trgovskimi in gostinskimi podjetji ter turističnimi potovalnimi uradi izvedel anketo, ki je pokazala, da je bila letošnja sezona najboljša po vojni. Na letošnje bogato turistično sezono je vplivala vrsta različnih okoliščin in ukrepov: dokaj obsežnejše propagandne akcije naših turističnih predstavništva v tujini in v raznih predelih Jugoslavije, izdatna pomoč Turistične zveze Jugoslavije, Slovenije in Gorenjske turistične podzveze ter okrajne Gostinske zbornice, olajšave s potnimi listi, aktivnost domačih potovalnih agencij, dokaj solidne in dostopne cene, popusti za domače goste, izboljšave in modernizacija prenočitvenih kapacitet, gostinskih in trgovskih obratov, pestro kulturno in zabavno življenje in nazadnje še dokaj ugodno vreme.

Obisk gostov v letošnji sezoni v primerjavi s prejšnjimi leti je naslednji:

Leto	gostje	nočitve	domači	tujni
1955	40.878	150.809	18.803	22.075
1956	30.071	103.312	13.977	16.094
1957	34.045	124.332	20.967	13.078
1958	41.441	167.828	22.903	18.538

Iz zgornjega lahko razberemo, da se je število domačih gostov že v lanskem letu v primerjavi z 1956 močno dvignilo, medtem pa število tujih obiskovalcev niti letos ni doseglo stanja iz leta 1955, ampak je celo za 3.537 gostov manjše. — Razmerje med domačimi in tujimi gosti je 56 : 44 %. — Turistična sezona se je letos pričela zelo zgodaj. Lani so v maju zabeležili 8.850 nočitev, letos pa 16.430. Junija je bilo nočitev v lanskem letu 16.780, letos 24.785. Višek je dosegla sezona v juliju in avgustu. Na dan 12. avgusta so zabeležili najvišje stanje gostov v sezoni — 2.384. To je pravzaprav najvišji dnevni obisk po vojni. Tudi povprečna doba bivanja na Bledu se je letos podaljšala in znaša 4 dni na gosta.

Kljub uspešnemu izidu sezone so se pojavljale tudi pomanjkljivosti. Globoko v sezono so se zavlekla adaptacijska dela v priložju hotela Trst in Park hotela. Pomanjkanje kvalif. gostin. kadra je bilo tudi letos še zelo pereče. Morda se bo stanje v prihodnjih letih izboljšalo, saj so gostinska podjetja že letos vzela v uk 23 vajencev. Poleg tega pa bo v prvi po-

lovici januarja pričela s poukom štiri-mesečna gostinska šola. Očitno je bilo letos pomanjkanje pristnih domačih jedil in osvežujočih pijač. Trgovina je bila slabo preskrbljena z mesnimi izdelki ter s sadjem in zelenjavo. Pomanjkanje primernega skladišča s hladilnimi napravami je čedalje bolj akutno in tudi novozgrajena zadržna skladišča na Rečici ne bodo mogla rešiti tega problema.

Kakor letos so tudi za prihodnje predvidena izdatna investicijska sredstva za gostinstvo in turizem. Za povečanje kapacitet, za ureditev restavracij in kuhinj, vrtov, za nabavo opreme itd. bodo hoteli dobili 72 milijonov dinarjev in pol poso-

jila. Za dokončno ureditev gradu, za žičnico, za modernizacijo ceste Bled—Ribno in Fortuna Vintgar, za tržnico, za razsvetljavo na javnih mestih itd. pa je namenjeno 120 milijonov dinarjev in pol. Skupaj za gostinstvo in turizem potemtakem 193 milijonov dinarjev.

V razpravi je bila med drugim izrečena misel, da bo spričo velikega obsega gradbenih del investicijski program težko izvesti, ker Gradbeno podjetje in domači obrtniki ne bodo kos vsem delom. Zato se spet lahko zgodi, da se bodo obnovitvena dela preveč zavlekla. — Vse pozornosti je vreden predlog, da bi bilo potrebno za glavno sezono, zlasti pa v času večjih prireditev, zagotoviti določeno število rezervnega trgovskega in gostinskega strežnega osebja. Prav tako bi bilo nujno nabaviti potujoče stojnice, saj je veliko raznih prireditev med sezono v okolici Bleda: v Zaki, na Straži, v kopališču itd. Z rednim trgovskim in gostinskim osebjem večjih strežb v času prireditev ni mogoče izvesti, saj ga še za trgovine s celodnevним obratovanjem ni dovolj. J. B.

Jesenski motiv z Bleda: RIBIČI OB JEZERU

zal pomanjkanje telesne vzgoje ter športne kulture in kar »po zidar-sko« pripeljal zausnično sodniku.

Razsoden človek bo povsem upravičeno obsojal tudi telesno vzgojo v šolah in ne le športna društva. Upravičeno zato, ker je preveč dokazov o zanemarjanju telesne vzgoje v šolah. Kljub vsemu vendar ne moremo opravičiti šol, ki ne dajejo dijakom tudi v telesni vzgoji tiste splošne moralne in kulturne vzgoje, kot jo dajejo v drugih predmetih — seveda v odgovarjajočih oblikah.

O tem vprašanju smo govorili tudi z načelnikom oddelka za šolstvo okraja Kranj, Jožetom Varlom. Povedal nam je:

»Pomanjkanje strokovnih moči za telesno vzgojo na naših šolah ni pereče samo v kranjskem okraju, temveč pri nas nasploh. Ure telesne vzgoje vodijo na Gorenjskem v mnogih primerih razredniki, ker ni drugega izhoda. Vsekakor pa telesno vzgojo še vedno zapostavljamo, čeprav bi morala biti enakovredna ostalim predmetom. Telesno vzgojo poučujemo še vedno nesistematično tudi v primerih, če šola ima predmetnega učitelja za telesno vzgojo. Skoraj vsi predmetni učitelji so navdušeni za eno ali drugo vrsto športa, zato imamo primere, ko so šole poznane le po nekaterih športnih panogah: odbojki, košarki, rokometu. Vsekakor doslej nismo zadostno izkoristili šolskih ur telesne vzgoje za splošno kulturno in športno vzgojo mladine. Prepričan pa sem, da bo kongres telesne kulture, ki bo v začetku prihodnjega meseca v Beogradu, temeljito pregledal vrzeli telesne vzgoje v šolah in sprejel načela, po katerih bomo v prihodnje kljub številnim oviram telesno vzgojo v šoli postavili na tisto raven, na kateri bi ji še morala biti.«
Bogdan Fajon

Starejši zapiski o jamah v Udnem borštu

Za jame so se zanimali že stari rodovi. Arnešovo luknjo in Zijalko pri Dupljah omenja že Valvasor, ki od tega tudi izvaja ime Duplje. Več o jamah v Udnem borštu je pisal Ivan Vrhovnik v zgodovinah nakeljske, dupljanske in goriške fare. Knjiga je izšla leta 1885 in takrat je bilo znanje o našem podzemskem svetu še zelo pomanjkljivo, zvezano z različnimi bajkami in pravljicami.

O Arnešovi luknji smo v Glasu Gorenjske že pisali. Poglejmo, kaj pravi o njej in o bližnji Zijalki Vrhovnik:

»Mali podmol Zijalka spuša s stropa mrzel studenec, o njem govore, da ima zdravilno moč. Večja je luknja v Voglu (Arnešova luknja); Mehka trata, senčnate jelke, ljubko žuborec poteček te vabijo ondi v prijetno zatijšje. Vzpnji se navkreber in pred teboj se razširi 20 korakov dolga in 17 korakov široka skalnata dvorana. Obočna skala je 3 metre od tal. Polagoma se niža, iz tesne odprtine, ki konec pomola seza, Bog ve, kako daleč v zemeljski drob, vre močan studenec, ki pada z roba Luknje 4 m globoko. Z drugimi studenci vred, katerih je tu obilo, je napajal nekaj pod Luknjo ležeča grajska

ribnika, ki sta zdaj suha. Starci pomnijo, da je bil ta podmol veliko večji. Slapič se čedalje bolj pomika nazaj proti izvriku. Poprej se je hodilo v Luknjo z desne strani, od spodaj pa si lahko obhodil vodo, ne da bi se bil zmočil. Skala za skalo se odvezuje. To spreminja lice mestu. Valvasor na teh krajih omenja luknje in pripoveduje, da so se okoličani pred Turki vanje skrivali. Pri Boltarju v Sp. Dupljah kažejo vrata železnega kova. Z njimi so baje zapirali vhod v Luknji, kadar so prilomastili Turki. Tudi pred Pesoglavom, ki je bil pol človek pol psa, so pribježali v to skrivališče. Pesoglav pa za njimi. Plezal je gori po arobotu, odrežejo ga. Pesoglav pade in se ubije. Tako pravljica. Poslednjič je dajala Luknja zavetje Dupljanem v Francoskih vojskah. Karkoli so mogli, so pospravili vanjo.»

Iz spisa vidimo, da je Vrhovnik poznal samo začetni del jame. Suha grajska ribnika pod Luknjo sta še danes dobro vidna. Nekaj jam je tudi na pobočjih Udnega boršta pri Letencah. Dvema pravijo Veliki in Mali pekeli. Vendar se je kamene pri vodu tako posulo, da je vhod vanje zdaj zaprt. Vrhovnik pravi o tem takole:

»Vojvodinemu borštu zeva bok na mnogih krajih. Ob Letencah na jugozapadu se je odpiral svoje dni prostorni podmol »V Velikem peklu«. Govore, da se je šlo daleč notri v podzemeljske temnice ter da je v zvezi z zadržko jamo. Skale pa so z boba nalezol in zaklenile »Pekle« za vselej; samo mali studenec izvira iz tesne odprtine, ki je še ostala. Na desno je srednji vrh »Pekli« in za njimi Mali pekeli; na levi pa moli kakih 20 m visok, s kropkimi bori poraščen holmec; »na Gradišču« pravijo temu njegovemu (kmeta, naseljenega ob vznožju Gradišča, kličejo za Gradiščarja). Tu je baje gospodoval grad, kateremu so bile pokorne Letence z ljudmi, poljem in travniki. Globoko v zemlji je še dandanes zakopan sod dobrega vina, po katerem je že marsikoga žejalo. Z rastlinstvom odeti sledovi nekdanjega zidovja pričajo, da je tu stala večja zgradba.»

O jami pri Zadrugi (Vrhovnik ji pravi »Dupulnik«), katere vhod je zdaj zamrežen z železno ograjo, vodo iz nje pa uporabljajo kot pitno vodo, beremo v Zgodovini Dupljanske fare tole:

»Največja in najprostornejša jama na tem področju je Dupulnik za Drago. Vhod je neznan, tem krasnejša pa je notranjost. Po 1 m dolgi, belkasti kapnik vise z gotsko zoženega, čedalje višje se vzpenja očnega obloka. Po dve uri daleč so že tavalji po njej, a ji niso prišli do kraja. Zal, da jo voda, tu globokejša tam plitvejša, čez in čez obliva. Stezka se brodi po tem podzemskem jezeru, katero pošilja iz jame neusahljiv poteček — Dupulnik.»

Se nekaj o Lebniču pri Strahinju:

»Vhod, ki je zelo širok, se nahaja malo v bregu. Jama se tako vzdigne na 5 m visoko in razdeli na tri dele (rove), katerim se baje še nihče ni prišel do konca. Pravijo, da so ti v zvezi z zgornjedyupljanskimi spodmoli. Zamolkel šum ti bobni na uho. Pripogni se, ker se jama zopet zoži, in stopi za menoj v skrajno levo votlino. Pri baklinem svitu zagledaš podzemeljski slapič — studenec Lebniču, ki pod vodom v jamo pride na dan. Strop je ves rosen in mestoma pokrit z malimi kapniki. Nekateri so snežnobeli, večidel pa rjavkasti. Ilovnata tla in številne ožine ovirajo podzemeljski sprehod, vendar se pride lahko kakih 40 metrov daleč.»

3-ler

Zakaj sneg škriplje?

To vprašanje si je zastavil že marsikdo. Zakaj sneg škriplje samo ob hudem mrazu in ne pri splošnem škriplju?

Fizikalne lastnosti snega se s temperaturo precej spremenijo. Opazujemo lahko, da sneg v različnih temperaturah ne »poje« vedno enako, če hodimo po njem. Če

Blizu Blurakana v Armeniji so za delo tamkajšnjega astrofizikalnega observatorija zgradili največji radioteleskop v Sovjetski zvezi. Napravo, ki je 1700 metrov nad morskoo gladino, kaže naša slika

Mravlje - kačipot
rudnega bogastva

V puščavskih predelih države Čile v Južni Ameriki živi puščavska mravlja, ki ji domačini pravijo atakama. Življenje v puščavi tudi za mravlje ni lahko. Voda, eden najvažnejših pogojev za življenje, se je tu umaknila daleč pod površino zemlje. Mravlje morajo kopati globoke rove, da pridejo do vlage, kjer si napravijo gnezda. Seveda morajo pri tem vso prst in pesek znositi na površje, kjer se le-ta kopiči okrog vhoda kot lava okrog vulkanskega žrela. Ker je ozemlje, kjer atakama živi, bogato rud, ni nič čudnega, če najdemo v teh »vulkanskih stožcih« bakrena, srebrna ali celo zlata zrnca — odvisno od tega, na kakšno žilo so mravlje naletele. Tako so nam lahko mravlje oziroma njih površinska mravljišča kačipot podzemnega rudnega bogastva. V Novi Mehiki so prav na ta način prišli do manganove rude.

ZANIMIVOSTI

GRŠKA MITOLOGIJA NA
POSTNIH ZNAMKAH

Grška direkcija pošte, telegrafa in telefona pripravlja serijo osmih poštah znamk, na katerih bodo prikazani prizori iz grške mitologije. To serijo znamk pripravljajo s pomočjo Mednarodnega kongresa za zaščito narave, ki je bil pretekli mesec v Atenah.

DEŽNI PLAŠČI IZ PAPIRJA

Sovjetski prodajalci časopisov so pred nedavnim začeli prodajati dežne plašče iz papirja. To novo vrsto dežnih plaščev iz prozorne lepenke serijsko proizvaja neka velika tovarna lepenke v Ukrajini. Plašče izdelujejo v vseh dimenzijah. Eden stane približno 40 dinarjev in se lahko večkrat uporabi.

TRGOVSKA LADJA NA ATOMSKI
POGON

Prvo trgovsko ladjo, ki bo kot pogonsko silo uporabljala atomsko energijo, bodo spustili v morje 22. maja 1959. leta. Ta ladja bo imela količino atomskega goriva, ki bo zadostovala za 300.000 milj, oziroma za okoli tri leta in pol nepreklnjene plovbe.

Modri pajčolan

Ljubitelji gedmne umetnosti na Gorenjskem se bodo te dni srečali z ameriškim filmom Modri pajčolan. Zaradi nespornih kvalitiet po umetniški in tehnični plati sodi film med najboljša dela filmske ustvarjalnosti, ki smo jih gledali v zadnjem letu. Film je posvečen vsem tistim, ki posvetijo svoje življenje vzroji tujih otrok in vsem tistim ženskam, ki imajo materinsko srce za otroke, ki niso njihove krvi. — Film je zrežiral Curtis Bernhardt, v glavnih vlogah pa nastopajo: Jane Wyman, Charles Laughton in Joan Blondell. Distribucija: Vesna film — Ljubljana.

54

FRANK OWEN:

EDDIE CHAPMAN
PRIPOVEDUJE

Sobarica me je obvestila, da me je Herr Holst že najmanj štirikrat klical. Dala mi je njegovo telefonsko številko. Oglasil se je Johnny, se opravičil zaradi sinočnjega prevelikega hrupa ter mi povedal, da ima modro oko in počeno ustnico, da pa sta s Hillerjem še nadalje dobra prijatelja. Dogovorila sva se, kdaj bova obedovala.

Ritz je bila gosposka restavracija, in kakor vsi lokali v Oslu, je bila polna nemških častnikov in vojakov. Tu so se sestajali tudi norveški legionarji iz »Viking Regimenta«, ki jim je ritier kot kvasilinške vojake uporabljal na vzhodni fronti. I legionarje so uvrstili v Hitlerjeve elitne esesovske oddelke in Nemci so jih močno čislali.

Jed je bila slaba, obsegala je smorbrod, tanek reženj kruha z različnimi vrstami nasoljenih rib. Temu so sledili večni »rolmopsi« ali slane skuše. Na srečo so enolične jedi posvežili jastogi.

V pomenku z Johnnyjem Holstom sem dojel pravi položaj na Norveškem, v deželi, ki jo je bilo izmed vseh okupiranih dežel skorajda najtežje nadzorovati. Sčasoma sem se osebno prepričal, da je okrog 80 (ali celo 90) odstotkov norveškega prebivalstva iz dna duše sovražilo Nemčijo.

Med Norvežani in njihovimi tujimi gospodarji je zeval strahoten prepad — bili so bodisi kvasilinški ali jossingti (ta vzdevek so dobili vsi prozavezniški elementi). V tej »deželi brez gospodarja« ni bilo nikakršnega posredovalca, ki bi zmogel napraviti kompromis. Ljudje, vseh razredov in stanov so naravnost odkrito kljubovali Nemcem. Prezir-

ljivo so odklanjali celo sleherno obliko vljudnosti. Trosili so letake in organizirali proteste in stavke. Delali so sabotaže, ugrabljali ljudi in celo ubijali. Norveška ni nikoli popustila in nikoli ni bilo videti, da bo klonila.

Bilo je neprijetno, biti Nемец tiste dni na Norveškem. Povsod se je pred vami dvigal zid sovraštva. Norvežani so v resnici hraber, patriotičen narod in ne najdem besed, da bi dočela opisal njihov boj, ki so ga neprenehoma bili proti okupatorju. Nikoli niso izgubili upanja; nikoli niso podvomili o tem, da bodo naposled vendarle spet svobodni.

Ko so Nemci likvidirali njihove voditelje (da ne govorim o nedolžnih talcih) ali jih obsodili na mučenje in koncentracijska taborišča, so svojo usodo stoično prenašali. Največje strahote, katerih so bili deležni, so jih samo še bolj utrdirile proti njihovim sovražnikom. Nemci so se ball norveškega naroda in ga hkrati spoštovali.

Pred kinematografi in gledališči so Nemci potrpežljivo čakali zraven Norvežanov — redek prizor v drugih okupiranih deželah. Norvežani so jih prezirljivo gledali. V restavraciji je Norvežan zmeraj dobil mizo prej kakor Nемец. V tramvajih in avtobusih so Norvežani dali Nემcem čutiti, kako neznanstvo jih prezirajo in jim dajali na razpolago celo preveč prostora. Videl sem nemškega vojaka, kako je prišel v prazen avtobus in sedel na klop, na kateri je bilo prostora za dvajset ljudi. Nato so vstopili Norvežani, vsi so sedli na nasprotno stran, in ko je bila klop polna, so stali.

Von Grunen mi je povedal, da bo kmalu prispel Walter Thomas, ki je z nama delal v Parizu. Šli smo ga pozdravit na kolodvor. Thomas je res stopil iz vlaka, s katerim je potoval čez Švedsko. Na sebi je imel zeleno uniformo nemške vojske in na epoletah se je blstela zvezdica, kar je pomenilo, da so ga povabili. Bil je truden, umazan in tožil je, kako težavno je bilo dolgotrajno potovanje. Na poti je bil tri dni. V prav toliko urah smo z letalom premostili isto razdaljo.

Po kosilu je rekel von Grunenu, da Berlin spet zahteva, da je treba zapisati vse moje doživljaje v Angliji in jih poslati centrali. Torej so spet skušali, da bi se zapletel v protislovja. Nemška obveščevalna služba se je oprjemala teorije, da se človek vedno lahko spomni resnice, nikoli pa ne laži.

Thomas ni bil ravno posebno zadovoljen s prihodom na Norveško. Obiskoval je oficirski tečaj za vzhodno fronto in je bil razočaran, da ga je moral zapustiti in priti na Norveško, da bi z mano sodeloval.

»Ne gre zavaljo vas, Fritz,« mi je zatrjeval. »Toda razumeli boste, da sem idealist. Moje življenje pripada moji domovini in mislim, da ji lahko bolj koristim, boreč se proti rdečim, kakor da opravljam to službo. To je sramota, toda ukaz je ukaz,« je čemerno pripomnil.

Thomas je imel herojski kompleks. Bil je do vrha nasičen z nacističnimi idejami in lakomno je pripovedoval zgodbe o znamenitih nemških vojščakah. Rad se je primermal s slehernim visoko odlikovanim junakom, posebno če, če ga je poznal.

»Glej no,« je vzkliknil, kadar je zagledal v nemških časnikih kako znano ime, »kapetan Mucklin je dobil železni križec! Jaz pa sem hodil v šolo s tem fantom! Če bi bil zdaj na njegovem mestu, bi morda tudi jaz dobil kako odlikovanje.«

Včasih sem ga podražil:

»In zdaj bi bil brčkone krasno otrplo truplo kje v mrzli, divji Rusiji.«

Čemerno je odvrnil:

»Bolje je umreti za idejo, kakor križem rok tu sedeti.«

Dvajsetega aprila je bil Hitlerjev rojstni dan in v Oslu so priredili veliko parado, da bi napravili vtis na Norvežane, češ, kako močna je nemška vojska. S Thomasom sva imela dober pregled nad sprevidom. Ljudje, v glavnem Nemci, so se zbrali, da bi gledali parado za hrbotom policijskih straž. Policaji so stali tri korake drug od drugega.